

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Katolická teologická fakulta

Katedra pastorálních oborů a právních věd

Pavel Jurák

**KŘESŤANSKÁ MOTIVACE PRO PREVENCI
DOPINGU VE SPORTU**

Diplomová práce

Vedoucí práce : Dr. Vojtěch Eliáš

PRAHA 2009

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a v seznamu pramenů a literatury uvedl veškeré informační zdroje, které jsem použil.

V Praze 24.dubna 2009

Srdečně děkuji Dr. Vojtěchu Eliášovi za odborné vedení této diplomové práce, za cenné podněty ke způsobu jejího zpracování a mnoho dalších cenných rad a připomínek.

OBSAH

Úvod	7
1. Fenomén dopingu ve sportu	9
1.1 Historie dopingu	10
1.2 Definice dopingu	11
1.3 Dopingové látky a metody dopingu.....	12
1.4 Dopingová praxe	13
1.5 Průkaz dopingu	15
1.6 Boj proti dopingu	16
1.6.1 Prevence dopingu	16
1.6.2 Dopingové kontroly	16
1.6.3 Disciplinární řízení a sankce	17
1.6.4 Organizace boje proti dopingu	17
2. Křesťanská morálka k problému dopingu	19
2.1 Mravní kvalita jednání	19
2.1.1 Rozum	19
2.1.2 Vůle	20
2.1.3 Svoboda	20
2.1.4 Zákon	21
2.1.5 Kategorický imperativ	22
2.1.6 Střet povinností	22
2.2 Negativní odpověď na mravní požadavek	23
2.2.1 Pokles vědomí viny	23
2.2.2 Přesouvání pocitu viny	24
2.2.3 Teologický rozměr lidské viny	24
2.3 Svědomí	24
2.3.1 Pojem svědomí	24
2.3.2 Definice svědomí	25
2.3.3 Vnímání svědomí	28

2.3.4 Svědomí ve Starém zákoně	29
2.3.5 Svědomí v Novém zákoně	29
2.3.6 Svědomí v katolické tradici	30
2.3.7 Klasifikace svědomí	32
2.4 Křesťanská morálka versus doping	34
2.4.1 Selhání sportovce	34
2.4.2 Doping a svědomí	35
2.4.3 Doping a vina	36
3. Negativní průvodní jevy dopingů	38
3.1 Podvod a nespravedlivé poškození	38
3.1.1 Podvod	38
3.1.2 Nespravedlivé poškození	39
3.2 Lež	39
3.2.1 Pojem lži	40
3.2.2 Lež podle Písma svatého	40
3.2.3 Lež podle křesťanské tradice	40
3.2.4 Dovolené zatajování pravdy	41
3.2.5 Hříšnost lhaní	42
3.2.6 Doping a lež	43
3.3 Pokrytectví	44
3.3.1 Pojem pokrytectví	44
3.3.2 Dopingová schizofrenie	44
3.4 Profesionální selhání	45
3.4.1 Profesionální etika	45
3.4.2 Profesionální selhání sportovního manažera	46
3.4.3 Profesionální selhání trenéra	48
3.4.4 Profesionální selhání lékaře	48
3.4.5 Profesionální selhání sportovce	49
3.5 Zdravotní důsledky dopingů	51
3.6 Odklon od ideálů sportu	53
3.7 Přilnutí ke zlu	53
3.8 Zatvrzelost	54

3.9 Tolerance dopingů	55
3.10 Tendence doping legalizovat	56
4. Prevence dopingů ve sportu	58
4.1 Pojem prevence	58
4.2 Stanovení výchovných cílů	58
4.3 Výchova svědomí	59
4.4 Výchova učí ctnostem	60
4.5 Preventivní výchovný systém Dona Boska	61
4.6 Problém boje proti dopingům ve sportu	63
4.7 Současný stav prevence dopingů ve sportu	64
4.8 Úloha tělovýchovného pedagoga v prevenci dopingů	64
4.9 Úloha trenéra v prevenci dopingů	65
4.10 Úloha lékaře v prevenci dopingů	66
4.11 Církev k problematice dopingů ve sportu	67
4.12 Katechismus katolické církve nepřímo od dopingů odrazuje	68
4.13 Kategorický imperativ v prevenci dopingů	69
4.14 Pohrdání dopingem	70
4.15 Sekundární prevence dopingů	71
Závěr	73
Přehled použité literatury	75
Resumé	78
Annotation	80

ÚVOD

Sport je zdrojem radosti, zábavy, představuje zdravou životní orientaci, je spojen s vytvářením přátelských vztahů a je známkou aktivního způsobu života. Rekreační sport pomáhá udržovat fyzickou zdatnost a jak říká známé úsloví „*mens sana in corpore sano*“, posiluje rovněž i duševní zdraví. Současný sport je součástí „sportovního průmyslu“, výrazně se prosazuje mediálně a jeho sledovanost tudíž stále narůstá. Vrcholový sport se stal navíc předmětem značné komercializace, která vytváří neúměrný tlak na úspěch a na výkony sportovců. Snaha dosáhnout vítězství „za každou cenu“ je často provázena agresivitou, násilím, podváděním a v neposlední řadě také užíváním dopingu.

Problematika dopingu mne zajímala už jako sportovce. Více jsem se jí pak věnoval jako předseda Československého lukostřeleckého svazu (1990-1992), předseda lékařské komise Českého olympijského výboru (1993-2000) a také jako člen Antidopingového výboru České republiky (od roku 1993). V boji proti dopingu jsem se angažoval způsobem, který byl v olympijském hnutí obvyklý. Studium morální teologie na Katolické teologické fakultě v Praze se můj pohled na otázky dopingu ve sportu rozšířil a teprve tehdy jsem se začal hlouběji zamýšlet nad morální kvalitou jednání dopujícího sportovce a nad jeho selháváním v průběhu sportovní kariéry. O tom, že zájem o křesťanskou morálku by mohl být pro prevenci dopingu přínosem, jsem se přesvědčil díky ohlasu po přednesení svého referátu o etickém problému dopingu ve sportu na 5. Evropském kongresu sportovní medicíny, který se uskutečnil v říjnu 2007 v Praze. Když jsem o měsíc později na Světové konferenci o dopingu v Madridu z úst delegáta USA vyslechl informaci, že dopující atletka Marion Jones absolvovala více než 120 dopingových kontrol, aniž byla odhalena, usoudil jsem, že boj proti dopingu by se měl více koncentrovat na dlouhodobou prevenci obohacenou o křesťanské morální hodnoty. Proto jsem se následně rozhodl svou diplomovou práci tomuto tématu věnovat.

Práce se tudíž zabývá problematikou boje proti dopingu ve sportu a možnostmi uplatnění křesťanských morálních hodnot v antidopingové prevenci. Seznamuje nás s historií dopingu a běžnou praxí užívání zakázaných látek a metod. Uvádí soubor poznatků z morální teologie, které nám usnadňují vidět dopingové praktiky a negativní dopady dopingu v pravém světle. Hlavní část práce je zaměřena na prevenci dopingu, přičemž nejvíce prostoru je věnováno otázkám výchovy. Není opomenut preventivní

výchovný systém sv. Dona Boska, stejně tak ani pohled katolické církve na negativní jevy ve sportu. Téma dopingů ve sportu vidíme jako aktuální, neboť kromě narůstajících škod v oblasti morální stále přibývá těch, kteří na následky užívání dopingů umírají.

V této práci se zabýváme pouze dopingem ve vrcholovém sportu. Uvědomujeme si však, že užívání dopingových látek v rekreačním sportu představuje stejně závažný problém, který lze v současnosti ovlivnit jen vhodnou prevencí, jelikož uplatnění represivních opatření zde není možné. Dopingové látky jsou užívány i mimo oblast sportu, například manažery, hudebníky, studenty, ale ani této problematice se nevěnujeme. Při zpracování tématu vycházíme především ze zkušeností z dlouholetého působení v oblasti vrcholového sportu, z převážně zahraniční literatury o dopingů ve sportu a z doporučené literatury ke studiu morální teologie.

Cílem práce je najít odpověď na otázku, zda aplikace křesťanských morálních hodnot může zkvalitnit stávající prevenci dopingů ve sportu, a zároveň ukázat, jakými cestami je v konečném důsledku možné užívání dopingů snížit či od jeho použití sportovce zcela odradit.

1. FENOMÉN DOPINGU VE SPORTU

Sport již řadu let patří v celém světě mezi nejdůležitější společensko-kulturní aktivity. Každá země je pyšná na své vynikající sportovce a raduje se z jejich úspěchů na olympijských hrách, mistrovstvích světa či jiných významných soutěžích. Radost z vítězství pak motivuje mládež k tomu, aby své sportovní idoly následovala.

V posledních desetiletích jsme svědky velkého nárůstu výkonnosti prakticky ve všech sportech. Tento výkonnostní vzestup je zajisté způsoben zkvalitněním tréninkových metod, propracovanou regenerací sil, výběrem talentovaných jedinců, zlepšením podmínek ke sportování, technickým rozvojem či dokonalým servisem realizačních týmů v jednotlivých sportovních odvětvích. Hlavním důvodem je však profesionalizace a komercializace sportu a tím i větší motivace sportovců.

Touha po vítězství je velká. Slova Pierre de Coubertina, že „*není důležité zvítězit, ale zúčastnit se*“, nejsou v dnešní době tak přijímána jako úsloví „*winning is not everything, it is the only thing*“. Vítězství skutečně není všechno, ale pro mnohé sportovce a trenéry je to jediná věc, která má smysl.

Dosáhnout vrcholné výkonnostní úrovně a být ještě úspěšný na mezinárodní úrovni se však podaří jen nepatrnému zlomku z těch, kteří se o to pokusí. Jsou jimi ti, kteří mají mimořádný talent a byli schopni jej usilovným tréninkem rozvinout. Valná většina výkonnostních sportovců ale jejich úrovně nedosáhne, přestože i oni mají výborné tréninkové podmínky a sportu mnoho obětují. Budou dobří, avšak nebudou patřit mezi ty nejlepší, protože onen mimořádný talent nemají. Ale ne všichni jsou schopni se s touto skutečností smířit a radovat se z toho, že se mohli s těmi nejúspěšnějšími utkávat. Uchylují se k doping, aby svému okolí nakonec dokázali, že „onen talent“ mají, že právě oni jsou schopni být „nejlepšími“. Řídí se tak zásadou použití lsti, jak říká klasik „*Ubi deficiunt vires, astu est utendum*“.¹

Používání zakázaných látek a metod ke zvýšení výkonnosti je zlo, které na člověku nechává nerasmazatelné stopy. Kromě zdravotní důsledků, která mohou být i příčinou smrti, dochází ke změně v myšlení, k narušení úcty k mravním hodnotám, normám, k zákonům a pravidlům. Jde o změnu v chování k sobě i ke svému okolí, nejsou respektována práva druhého člověka.

---

¹ In: WALTHER, H., *Proverbia sententiaeque medii aevi I.-VI.*, Göttingen 1963-9, 32.039.

Doping je podvod. Je to více než překročení pravidel, anebo nějaký faul, který rozhodčí vidí a hned potrestá. Vidí ho také diváci. Následuje omluva, vše je odpuštěno a hraje se dál. Doping je však něco, co musí zůstat skryto a navždy utajeno.

Doping ve sportu se stal celosvětovým problémem a dále roste s postupnou komercializací sportu. Již půl století existují snahy doping ze sportu vymýtit, na boj s dopingem jsou vynakládány nemalé finanční prostředky. Přesto se používání dopingu rozmáhá, rejstřík dopingových látek je mnohonásobně větší, rovněž i metody dopingu dosáhly velkého „pokroku“. Prokazování dopingu je tudíž stále obtížnější. Nelze se tak divit, že veškerý boj proti dopingem stačí jeho používání udržovat jen v nepříliš uspokojivých mezích.

1.1 Historie dopingu

Snaha o zvyšování výkonnosti ve sportu nečestným způsobem je stejně stará jako sportovní zápolení samo. Jak zaznamenali Philostratus a Galerius, první pokusy se datují ze 3.století př.n.l. v souvislosti se starověkými olympijskými hrami. Bylo prokázáno, že řečtí atleti, aby zvýšili svou výkonnost, používali některé houby.² V 19.století se jako doping začal používat kofein, alkohol, nitroglycerin, etyléter, strychnin a opium.³

O dopingem v moderním pojetí však hovoříme teprve až od poloviny 20.století. K jeho rozvoji přispěl výzkum povzbuzujících látek během 2.světové války, zvláště se to týkalo používání amfetaminu a anabolických steroidů.⁴

Sportovní svět si začal uvědomovat vážnost situace.⁵ Na Olympijských hrách v Římě v roce 1960 na předávkování amfetaminem zemřel dánský cyklista Kurt Enemar Jensen.⁶ Byla to událost, která později přispěla k ustanovení lékařské komise Mezinárodního olympijského výboru a významně ovlivnila následné protidopingové aktivity, včetně zavedení dopingových kontrol a stanovení sankcí za doping.

² Srov. DE MERODE, A., *Introduction and Background*, in: CATLIN, D., *Doping*, International Olympic Committee, Lausanne 1999, str.8.

³ Srov. VOY, R., *Clinical aspects of the doping classes*, in: DIRIX, A.et al., *The Olympic Book of Sports Medicine*. Blackwell Scientific Publications, Oxford 1988, str.659.

⁴ Srov. HOULIHAN, B., *Dying to Win*, Council of Europe, Strasbourg, 1998, str.34.

⁵ Srov. NEKOLA, J., *Doping v éře novodobých olympijských her*, in: NEKOLA, J. a kol., *Doping a sport*, Olympia, Praha 2000, str.24-27.

⁶ Srov. VOY, R., *Clinical aspects of the doping classes*, in: DIRIX, A.et al., *The Olympic Book of Sports Medicine*. Blackwell Scientific Publications, Oxford 1988, str.659.

Vrcholový sport byl již v té době spojen s náročným tréninkem a sportovci hledali možnosti, jak tuto zátěž snadněji zvládat. Doping se tak pro řadu z nich stal nevyhnutelným prostředkem k dosažení úspěchu. Tato situace vedla k rozmachu v používání anabolické steroidů a další látek, jako jsou ephedrin, pseudoephedrin, kofein a kokain. Pozitivně testovaných sportovců přibývalo a rozšiřoval se i počet těch, kteří na následky použití dopingu zemřeli.⁷

U nás v období státem řízeného dopingu (osmdesátá léta 20.století) členové československé státní reprezentace v některých sportech, zvláště v atletice, vzpírání, cyklistice, kanoistice, běhu na lyžích, byli k užívání dopingu nuceni, jinak byli z reprezentace až na výjimky vyloučeni. Je ovšem pravda, že řada sportovců užívala doping již dříve, a to ve svém mateřském oddílu nebo zcela samostatně, tj. z vlastní iniciativy.⁸

V posledních dvaceti letech doznalo značného rozšíření používání krevního dopingu, erythropoetinu⁹ a růstového hormonu, a to zvláště proto, že prokazování těchto látek je velmi obtížné.¹⁰ Mezi nově zneužívané dopingové preparáty patří např. syntetický steroid THG (tetrahydrogestrinon).

1.2 Definice dopingu

Světový antidopingový kodex (dále jen „Kodex“) v článku 1 definuje doping následovně:

*„Doping je definován jako jev, při němž dochází k porušení jednoho nebo více antidopingových pravidel uvedených v ustanoveních článků 2.1 až 2.8 Kodexu.“*¹¹

Porušování antidopingových pravidel je definováno takto:

- přítomnost zakázané látky nebo jejích metabolitů nebo indikátorů v těle sportovce;
- použití nebo pokus o použití zakázané látky nebo zakázané metody;

⁷ Srov. HOULIHAN, B., *Dying to Win*, Council of Europe, Strasbourg, 1998, str.38-49.

⁸ Srov. NEKOLA, J., *Doping v českých zemích a na Slovensku*, in: NEKOLA, J. a kol. *Doping a sport*, Olympia, Praha 2000, str.34-37.

⁹ Srov. HOULIHAN, B., *Dying to Win*, Council of Europe, Strasbourg, 1998, str.41-42.

¹⁰ Srov. ibidem, str.49-50.

¹¹ Srov. *Code mondial antidopage*, Agence mondiale antidopage, Montréal 2003, str.8: „Le dopage est défini comme une ou plusieurs violations des règles antidopage telles qu'énoncées de l'article 2.1 à 2.8 du Code.“

- odmítnutí nebo nedostavení se k odběru vzorku bez náležitého důvodu po oznámení vyplývajícím ze schválených antidopingových pravidel nebo jiný způsob, jak se vyhnout odběru vzorku;
- porušení příslušných požadavků, týkajících se dostupnosti sportovce pro testování mimo soutěž, včetně neposkytnutí požadované informace o pobytu a vyhýbání se testům, které jsou vyžadovány platnými pravidly;
- podvádění nebo pokus podvádět v průběhu kterékoli části dopingové kontroly;
- držení zakázaných látek a látek umožňujících zakázané metody;
- nelegální nakládání s jakoukoli zakázanou látkou nebo látkou umožňující zakázané metody;
- podávání nebo pokus o podání zakázané látky nebo aplikace nebo pokus o aplikaci zakázané metody kterémukoliv sportovci, nebo podporování, podněcování napomáhání, navádění, zakrývání skutečnosti nebo jiná spoluvina, která je porušováním nebo pokusem o porušování antidopingových pravidel.¹²

1.3 Dopingové látky a metody dopingů

Významnou součástí Kodexu je „*Seznam zakázaných látek a metod dopingů*“, který je podle potřeby aktualizován. Ten současný je platný od 1.ledna 2009.¹³

a) Látky a metody zakázané stále (při soutěži i mimo soutěž)

Mezi zakázané látky patří: anabolické látky, hormony a příbuzné látky, antagonisté a modulátory hormonů, beta-2-agonisté, diuretika a ostatní maskovací látky. K zakázaným metodám náleží: zvyšování přenosu kyslíku, dále chemická a fyzikální manipulace a genový doping.

b) Látky a metody zakázané při soutěži

¹² Srov. *Světový antidopingový kodex*, Olympia, Praha 2003, str.20-23.

¹³ Antidopingový výbor ČR o všech změnách ihned podává informaci na svých webových stránkách (www.antidoping.cz).

Při soutěži se navíc nepovoluje používat stimulanty, narkotika, kanabinoidy a glukokortikosteroidy.

c) Látky zakázané v určitých sportech (například v lukostřelbě)

K nim náleží alkohol a beta-blokátory.

d) Specifické látky

Seznam vyjmenovává specifické látky, například efedrin, metylefedrin, alkohol, beta-blokátory, jejichž použití může být spojeno s neúmyslným porušením antidopingových pravidel, neboť jsou všeobecně dostupné v běžných léčebných přípravcích. Jak uvádí Kodex, postih za použití takovéto látky může být snížen.¹⁴

1.4 Dopingová praxe

Každý sportovec je od svého dětství ovlivňován rodinou, školou, prostředím, ve kterém žije, později i svým okolím, ve kterém provozuje své sportovní aktivity. Při současné popularitě sportu a snadné dostupnosti informací se tak již velmi záhy dozvídá, co je doping, jaké má účinky a k jakým důsledkům jeho používání vede.

Výkonnostní sportovec chce být úspěšný, chce vyhrávat, být nejlepší. Aby se mu to nakonec podařilo, musí mít především velký talent. Bez něj je vysněná výkonnostní úroveň nereálná. Musí vyvinout velké tréninkové úsilí, být připraven sportu mnoho obětovat. K tomu všemu ještě potřebuje řadu příznivých okolností, a i tak není jisté, že ve svém sportu dosáhne výkonnosti světové úrovně.

Mnozí z těch, kteří se o to pokusí, však po různě dlouhé době zjistí, že dosáhli svých výkonnostních limitů, které už nedokáží přirozenou cestou překonat. Uvědomují si, že nemohou být lepší než ti, kteří mají větší talent. Vědí ale také, že někteří kolegové používají doping, pozorují, jak zakázané prostředky jejich výkonnost zvýšily, jsou lepší než oni sami. Pomineme-li nyní ostatní důvody, už tato situace je pro sportovce, kteří chtějí svého cíle dosáhnout za každou cenu, velkým pokušením, aby se pro doping rozhodli.

Ve sportech, kde se doping používá, má dospívající výkonnostní sportovec příležitost záhy nahlédnout do zákulisí dopingových praktik, dozvídá se, že někteří starší kolegové již doping užívají. Jestliže však chce ve své sportovní kariéře pokračovat, i když sám s dopingem nesouhlasí, musí se s podvodným jednáním svých kolegů nebo trenérů smířit.

Ve většině případů jsou nedovolené prostředky sportovci nabídnuty daleko dříve, než svých limitů dosáhne. O dopingových látkách a jejich účincích bývá mnohdy natolik informován, že se mu snad ani nemusí vysvětlovat, že bez nich by vysokou výkonnost nikdy neměl.

Své nečestné počínání dopující sportovci nejčastěji obhajují výmluvou: „*Ostatní doping berou, proto ho musím brát i já!*“¹⁵ V tomto tvrzení jsou podporováni svým okolím, zvláště těmi, kteří jim doping podávají. Je evidentní, že takového „ospravedlnění“ nemůže obstát. Vždyť už jeden poctivý sportovec tento argument vyvrací. Navíc obvinění ostatních sportovců, že i oni jsou podvodníci, je nejen neodůvodněné, ale také neetické. Lze sice připustit, že někteří ze soupeřů doping používají, nelze však toto nařčení aplikovat na všechny.

Užívání dopingu se netýká jen sportu vrcholového, ale i sportu rekreačního. Zasahuje sportovce, kteří mají nižší výkonnostní úroveň, anebo i ty, kteří se soutěží nezúčastňují, ale v posilovnách či fit-centrech usilují o vytvarování svého těla, o vylepšení svého „image“.

Pro řadu sportovců je doping „nutností“. Domnívají se totiž, že doping jim chrání zdraví. Neuvědomují si, že je tomu právě naopak, přestože jejich prozatímní zkušenost s dopingem může být příznivá.

Veškerá příprava sportovce směřuje k určité vrcholné soutěži. Od termínu jejího konání se odvíjí harmonogram tréninkových cyklů i aplikace dopingových preparátů. Tu je nutno v dostatečném předstihu před začátkem soutěže ukončit, aby došlo k vyloučení dopingových látek a jejich metabolitů z těla sportovce a aby tak mohl závodit „čistý“.

---

¹⁴ Srov. *Světový antidopingový kodex*, Olympia, Praha 2003, str.32

¹⁵ Remigius Machura, pátý ve vrhu koulí na Olympijských hrách 1988 v Seoulu, je jediným z generace slavných atletů socialistického Československa, který používání dopingu přiznal. Pro deník MF DNES ze dne 26.4.2003 řekl: „Nemyslím si, že bych někoho podváděl. Chtěl jsem se dostat se všemi na rovinu a zůstat zdravý. To byl hlavní smysl podávání toho, co se nazývá dopingem.“

Způsob aplikace a druh používaných zakázaných látek a metod závisí na typu sportu a jednotlivé disciplíně. Obecně lze říci, že je snahou používat preparáty, které jsou účinné, relativně „bezpečné“ a těžko prokazatelné. V zájmu zvýšení účinnosti a snížení rizika zdravotních důsledků sportovci kombinují dopingové látky tak, že si současně aplikují více preparátů v nižších dávkách.

Dosažení vyšších výkonů je s dopingem snazší. Dopující sportovci jsou schopni zvládat větší tréninkové zatížení, díky rychlejší regeneraci sil mohou trénovat častěji a také řadu závodů za sebou absolvovat s plným nasazením. Vytvářejí rekordy, zvyšují své výkonnostní limity.

V průběhu přípravy však může být vrcholový sportovec kdykoliv vyzván k mimosoutěžní dopingové kontrole. Ti, kteří doping používají, záměrně zamlčují místa svého pobytu, aby tak nemohli být k dopingové kontrole vyzváni. Proto také často odjíždějí trénovat do zahraničí, čímž do značné míry snižují pravděpodobnost svého odhalení.

Na vrcholnou soutěž dopující sportovec přichází „změřit své síly“ s ostatními. Chce všem ukázat, že právě on je obdařen fyzickými schopnostmi, talentem, že právě on je vynikající, skvělý, snad i nejlepší.

1.5 Průkaz dopingu

Pozitivní dopingová kontrola je pro sportovce vždy velkou pohromou. Není proto divu, že každý dopingový skandál je v centru zájmu médií a sportovci jsou okamžitě dotazováni, zda je jejich obvinění pravdivé.

Je ale běžnou praxí, že sportovci tvrdí, že nevědí, jak se zakázaná látka do jejich těla dostala. Oni i jejich obhájci využívají každou příležitost k tomu, aby poukázali na jinou možnost vzniku pozitivního nálezu, než na tu, že dopedovali. Jde o „sportovce“, kteří použití dopingu nejen popírají, ale jsou schopni obvinít i své okolí prohlášením, že jim zakázaná látka musela být podána v jídle s cílem je poškodit. Tyto lži mají vnést do obvinění přinejmenším pochybnosti. Laická veřejnost, která se v této problematice neorientuje, jim pak snadno uvěří.

Pokud se doping sportovci prokáže na olympijských hrách, je to ostudné nejen pro celou výpravu, ale také pro vysílající zemi. Na žádné jiné soutěži totiž sportovec svou zemi tak nereprezentuje, jako právě na olympijských hrách. A nikde jinde není

pokrytectví spojené s dopingem tak viditelné a dopingový podvod tak odsuzovaný jako právě na olympiádě. Dokonce i vlády „postižených“ zemí nezůstávají k dopingovému případu svého sportovce lhostejné a činí v protidopingové politice své země rázná opatření.

1.6 Boj proti dopingu

Současný boj proti dopingu je postaven na prevenci, dopingových kontrolách a sankcích. Mezinárodní spolupráce při harmonizaci těchto postupů je zcela nezbytná.

1.6.1 Prevence dopingů

Prevence je důležitou složkou veškerých protidopingových snah. Úspěšná může být jen tehdy, bude-li propracovaná, komplexní a systematická.¹⁶ Navíc musí být součástí státní politiky v oblasti sportu.

Organizace výchovných programů je podporována institucemi, které se bojem proti dopingů zabývají. Tyto programy musí oslovovat nejen samotné sportovce, ale celou společnost, neboť je to ona, která vytváří prostředí, které doping v současné době do značné míry toleruje.¹⁷ Na sportovce tak není vytvářen dostatečný tlak, který by dopingovou praxi odsuzoval.

1.6.2 Dopingové kontroly

V zájmu zachování rovnocenných podmínek pro všechny a ke zjišťování dopingů u sportovců se provádějí dopingové kontroly, a to buď při soutěži, anebo kdykoliv mimo soutěž.

Vybraný sportovec je vyzván dopingovým komisařem k dopingové kontrole, ke které se musí dostavit nejpozději do jedné hodiny od podpisu výzvy. Pod dohledem komisaře stejného pohlaví pak odevzdá vzorek moči, který je náležitě zapečetěn a spolu s vyplněným protokolem odeslán k analýze do jedné z laboratoří, akreditovaných

---

¹⁶ Srov. SLEPIČKA, P., *Prevence a její úloha v boji proti dopingů*, in: NEKOLA, J. a kol., *Doping a sport*, Olympia, Praha 2000, str.102-104.

¹⁷ Srov. ibidem, str.109.

Světovou antidopingovou agenturou. O výsledku analýzy je sportovec písemně informován.

1.6.3 Disciplinární řízení a sankce

Při pozitivním nálezu dopingu je případ předán k vyšetření disciplinární komisi příslušného sportovního svazu, v němž je obviněný sportovec zaregistrován. Zasedání komise se pravidelně zúčastňuje pracovník Antidopingového výboru ČR. Se sportovcem je následně zahájeno disciplinární řízení, v jehož rámci je sportovci dán prostor k vysvětlení případu a k obhajobě. Zároveň je dotazován na případné spoluviníky. I na ně se totiž sankce vztahují.

V drtivé většině případů se sportovec nepřizná a trvá na své lži. Proto nemohou být také obviněni a potrestáni ti, kteří sportovci doping podávali, anebo mu byli v jeho užívání nějakým způsobem nápomocni.

Po vyslechnutí sportovce a případných svědků či jiných zúčastněných a po zvážení všech okolností disciplinární komise uděluje sportovci trest. Sankce (od napomenutí až po doživotní zákaz činnosti) jsou udělovány v souladu s pravidly a řády mezinárodní sportovní federace.

Sportovec má právo se proti rozhodnutí disciplinární komise odvolat k Rozhodčí komisi Českého olympijského výboru. Závěry této komise pak může přezkoumat už jen Arbitrážní soud pro sport v Lausanne.

Přes svou kritiku mají sankce svůj výchovný význam.

1.6.4 Organizace boje proti dopingu

Nejvýznamnější institucí v boji proti dopingu byl po řadu let Mezinárodní olympijský výbor a zvláště jeho lékařská komise. Ta byla ustanovena v roce 1966, v době, kdy ještě protidopingová opatření prakticky neexistovala.¹⁸

Lékařská komise Mezinárodního olympijského výboru byla vůdčí silou v boji proti dopingu v celosvětovém měřítku.¹⁹ V roce 1999 tuto úlohu převzala z pověření

¹⁸ Srov. DE MERODE, A., *The development, objectives and activities of the IOC Medical Commission*, in: DIRIX, A. et al., *The Olympic Book of Sports Medicine*. Blackwell Scientific Publications, Oxford 1988, str.3.

¹⁹ Srov. COWAN, D., *Drug abuse*, in: HARRIES, M. et al., *Oxford Textbook of Sports Medicine*, Oxford University Press, New York 1994, str.315.

Mezinárodního olympijského výboru a mezinárodních sportovních federací Světová antidopingová agentura WADA (World Anti-Doping Agency). Vydává a podle potřeby doplňuje seznam zakázaných látek a metod dopingů a s podporou mezinárodních sportovních federací a Mezinárodního olympijského výboru usiluje o nastolení jednotného postupu při provádění dopingových kontrol a při ukládání sankcí.

Národní antidopingové výbory se zabývají bojem proti dopingům ve své zemi, prováděním dopingových kontrol, vytvářením výchovných programů, vydáváním směrnic, a to za pomoci národních olympijských výborů a sportovních organizací.²⁰ V České republice je to Antidopingový výbor ČR, který ve své činnosti úzce spolupracuje s Českým olympijským výborem a všemi sportovními svazy a asociacemi.

Všichni sportovci, kteří jsou registrováni v rámci sportovního svazu, jsou povinni dodržovat stanovy a veškeré normy, které jejich sportovní organizace vydává či přebírá jako závazné. Jedná se o obecné normativní akty a i když samy právními předpisy nejsou, členy sportovního svazu zavazují.²¹ K nim patří především Světový antidopingový kodex, dále pak Česká charta proti dopingům, Směrnice pro kontrolu a postih dopingů ve sportu a jiné. Jejich znalost je taktéž důležitou součástí prevence.

---

²⁰ Srov. NEKOLA, J., *Antidopingová politika*, in: NEKOLA, J. a kol., *Doping a sport*, Olympia, Praha 2000, str.99-101.

²¹ Srov. KNAPP, V., *Teorie práva*, C.H.Beck, Praha 1995, str.50.

2. KRÉŠŤANSKÁ MORÁLKA K PROBLÉMU DOPINGU

Doping je proces. Od prvního setkání s dopingem do spolknutí první zakázané tablety může uplynout různě dlouhá doba. Zda se sportovec nakonec k dopingem uchýlí, to záleží na jeho charakteru, výchově, vztahu k mravním hodnotám, na jeho pohotovosti k nedovolenému jednání, na jeho vůli, na jeho svědomí. Mravní kvalita jednání sportovce, vědomí viny a míra vzdělání jeho svědomí tu hrají zásadní roli. Proto o nich pojednáme podrobněji.

2.1 Mravní kvalita jednání

Tomáš Akvinský soudí, že mravní kvalita jednání závisí na vnitřním úkonu vůle (*actus interior voluntatis*), který určuje jednání (*Summa theologiae*, I-II, 19,5). Mravní kvalita vnitřního úkonu vůle pak závisí na motivu chtění.²²

Když se vůle rozhodla jednat, dochází k mravnímu činu. Jestliže se toto jednání uskutečňuje v souladu se svědomím, hovoříme o dobrém mravním činu. Je-li účast rozumu a vůle naprostá, jedná se z pohledu nasazení duševních sil o dokonalý mravní čin. Jde tedy o čin zcela vědomý a dobrovolný, tj. svobodný. Jestliže ale plná účast rozumu nebo vůle chybí, hovoříme o mravním činu nedokonalém.²³

2.1.1 Rozum

Člověk je vybaven rozumem, schopností vytvářet pojmy, soudy a úsudky, hledat obecně platné zákonitosti a pronikat k posledním principům věcí nebo událostí.²⁴ Ve filosofii se obvykle rozlišuje rozum teoretický a rozum praktický: teoretický rozum konstatuje to, co je (fakta), tj. něco tvrdí, praktický rozum poznává, co má dělat, tj. něco přikazuje, zakazuje či dovoluje, a to se zaměřením k určitému cíli.²⁵

J.Skoblík uvádí, že pro etické úvahy se rozum mohl vedle Bible postupně opírat o tři výchozí materiály:

²² Srov. ANZENBACHER, A., *Úvod do etiky*, Zvon, Praha 1994, str.82.

²³ Srov. SKOBLÍK, J., *Přehled křesťanské etiky*, Karolinum, Praha 1997, str.97.

²⁴ Srov. HORYNA, B. a kol., *Filosofický slovník*, Olomouc, Olomouc 1998, str.353.

²⁵ Srov. ŠPRUNK, K., *Tomáš Akvinský o zákonech*, Krystal OP, Praha 2003, str.5-6.

- έθος (zvyk, obyčej),
- νόμος (zákon),
- φύσις (přirozenost, přirozený řád),

přičemž jen φύσις poskytovala rozumu východisko ke skutečně tvořivé činnosti.²⁶ Právě na lidské přirozenosti je založen tzv. přirozený mravní zákon, který je poznáván přirozeným rozumem a směřuje člověka k dokonalosti.²⁷

2.1.2 Vůle

Vůle je vědomé a na zvolený cíl zaměřené úsilí, které umožňuje člověku vlastní rozhodnutí k jednání. V mravním významu jde o schopnost dosahovat a uskutečňovat uznávané a zvolené hodnoty. Nejde tu o libovůli, nýbrž o mravně autonomní autoregulaci. Vůle se tedy jeví jako vědomí moci řídit a ovlivňovat vlastní duševní a tělesné projevy a vnější okolnosti ve prospěch zvoleného cíle.²⁸

J.Skoblík říká, že disponovat funkční vůlí znamená vychovávat ji. Poukazuje na všeobecnou zkušenost, že intenzitu vůle lze dobře odvozovat od velikosti překonávaných překážek.²⁹

2.1.3 Svoboda

Mravní jednání je možné jen za předpokladu svobody.³⁰ Svoboda nám nejen dává možnost se rozhodovat mezi alternativami, tj. jednat nebo nejednat, ale také nás činí odpovědnými za naše skutky, a to v takové míře, v jaké jsou dobrovolné.³¹

Katechismus katolické církve definuje svobodu jako mohutnost, zakořeněnou v rozumu a ve vůli jednat nebo nejednat, udělat to či ono, konat vědomé skutky. Dále říká, že svoboda je v člověku silou, která umožňuje růst a zrání v pravdě a dobru, že dosahuje své dokonalosti, když je zaměřena na Boha.³²

²⁶ Srov. SKOBLÍK, J., *Přehled křesťanské etiky*, Karolinum, Praha 1997, str.70.

²⁷ Srov. BENEŠ, A., *Principy křesťanské morálky*, Krystal OP, Praha 1997, str.73.

²⁸ Srov. HORYNA, B. a kol., *Filosofický slovník*, Olomouc, Olomouc 1998, str.436.

²⁹ Srov. SKOBLÍK, J., *Přehled křesťanské etiky*, Karolinum, Praha 1997, str.99.

³⁰ Srov. WEBER, H., *Všeobecná morální teologie*, Zvon, Vyšehrad, Praha 1998, str.222.

³¹ Srov. Katechismus katolické církve, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2001, str.442.

³² Srov. ibidem, str.441.

Svoboda vůle se projevuje schopností člověka stanovit si hodnoty a cíle, které se pak snaží realizovat.³³ Ke skutečné svobodě možnost rozhodnout se pro zlo nepatří. Při volbě zla jde totiž o výpadek skutečné svobody, a to jako důsledek mylnosti lidského rozumu.³⁴

Na prahu mravního činu J.Skoblík rozlišuje:

- svobodu rozhodnutí - rozhodnutí je v plné moci člověka,
- svobodu jednání - realizace je podmíněna okolnostmi, ve kterých se člověk nachází.

Svoboda jednání může být omezena či znemožněna násilím fyzickým i duševním, psychickými poruchami, afekty, prostředím, veřejným míněním atd.³⁵

2.1.4 Zákon

Tomáš Akvinský definuje zákon jako určité pravidlo či měřítko skutků, jímž je člověk veden k jednání nebo je od jednání zdržován. Říká, že pravidlem a mírou lidských skutků je rozum, který je prvním principem lidských skutků.³⁶

Jak dokládá K.Šprunk, celé Tomášovo dílo o zákonech je ovládáno tezí, že zákon je ustanovení rozumu. T.Akvinský rozlišuje zákon věčný, zákon přirozený, zákon Boží a zákon lidský, přičemž nejvýše stojí věčný zákon.³⁷ Nejdůležitější místo mezi zákony však přisuzuje zákonu přirozenému.

Přirozený mravní zákon Tomáš definuje jako poznání dané člověku přirozeně, poznání, které ho ve vlastních činnostech řídí k náležitému jednání. Říká dále, že autorem přirozeného zákona je sám Boží rozum, že ustanovení tohoto zákona Bůh prohlašuje prostřednictvím lidské přirozenosti. Závaznost přirozeného zákona podle Tomáše vyplývá z věčného zákona, jelikož přirozený zákon je z věčného zákona odvozen.³⁸

Lidské jednání, které se řídí pravidly přirozeného mravního zákona, postupem času vede k osvojení si dobrých návyků, k získání ctností.

³³ Srov. HORYNA, B. a kol., *Filosofický slovník*, Olomouc, Olomouc 1998, str.436.

³⁴ Srov. SKOBLÍK, J., *Přehled křesťanské etiky*, Karolinum, Praha 1997, str.61.

³⁵ Srov. SKOBLÍK, J., *Přehled křesťanské etiky*, Karolinum, Praha 1997, str.61-63.

³⁶ Srov. AKVINSKÝ, T., *Summa theologiae*, I-II, q.90, art.1.

³⁷ Srov. ŠPRUNK, K., *Tomáš Akvinský o zákonech*, Krystal OP, Praha 2003, str.5.

2.1.5 Kategorický imperativ

Jak posuzovat jednání z mravního hlediska, nám také ukazuje Immanuel Kant a jeho kategorický imperativ. Je to formální kritérium, podle něhož má být zjištěno, zda maximy člověka jsou mravní. Kantova etika je etika maxim.³⁹

Maximy jsou podle Kanta subjektivní praktické zásady, jako například: „*Bud' ochotný pomoci!*“ nebo „*Bud' zdvořilý!*“, ale také „*Lži, když ti pravda škodí!*“ atd. Maximy jsou empiricky předem dané obecné zásady, které určují a posuzují naše jednání. Jsou implicitně vyjádřené v našich postojích.⁴⁰

Základní formulace kategorického imperativu neobsahuje žádný určitý mravní obsah, ale stanoví formu obecného zákona jako kritérium posuzování maxim: „*Jednej tak, aby maxima tvé vůle vždycky zároveň mohla být principem obecného zákonodárství.*“ Maximy našeho jednání mají být tedy takové, aby je bylo možno zobecnit, generalizovat. To znamená, že se ptáme, co by se stalo, kdyby naše maximy byly principem obecného zákonodárství, tj. byly by povinné pro všechny. Maximy se pak stávají mravními až na základě posouzení podle tohoto kritéria.⁴¹

Kdyby například maxima „*Lži, když ti pravda škodí!*“ byla principem všeobecného zákonodárství, znamenalo by to, že by všichni lhali, když by se jim to hodilo. Tato maxima tedy nemůže být mravní.⁴²

2.1.6 Střet povinností

Někdy se člověk ocitne v situaci, kdy má splnit dvě povinnosti, přičemž v danou dobu může vykonat pouze jednu z nich. Volí pak tu povinnost, která je důležitější. Stran této volby A. Beneš uvádí následující normy:

- zákon zakazující určité jednání má přednost před zákonem příkazujícím,
- zákon přirozený má přednost před zákonem pozitivním,
- zákon božský má přednost před zákonem lidským,
- to, co je přikázáno, má přednost před tím, co je doporučeno,
- vyšší hodnota má přednost před hodnotou nižší.⁴³

³⁸ Srov. ŠPRUNK, K., *Tomáš Akvinský o zákonech*, Krystal OP, Praha 2003, str.9-10.

³⁹ Srov. ANZENBACHER, A., *Úvod do etiky*, Zvon, Praha 1994, str.64.

⁴⁰ Srov. ibidem, str.51.

⁴¹ Srov. ibidem, str.52.

⁴² Srov. ANZENBACHER, A., *Úvod do etiky*, Zvon, Praha 1994, str.51.

2.2 Negativní odpověď na mravní požadavek

Jak uvádí H.Weber, negativní odpověď je jedna ze dvou možností, jak na výzvu odpovědět dobrem nebo zlem, tj. jednou ze dvou cest, mezi nimiž se člověk při užívání své svobody rozhoduje. Věcně jde tedy o rozhodnutí pro zlo.⁴⁴

Následkem rozhodnutí pro zlo je vina a hřích. H.Weber ukazuje, že v otázkách viny a hříchu probíhá v dnešní době epochální změna: „*představa, že se lidé provinují, se zjevně stále více vytrácí*“. Zvláště existence hříchu naráží čím dál víc na nepochopení. Téma hříchu jakoby mizelo.⁴⁵

2.2.1 Pokles vědomí viny

Pokles vědomí viny a hříchu vidí H.Weber v současnosti jako nejtěživější problém. Uvádí, že už v 19.století chtěl pojem hříchu odstranit ze světa F.Nietzsche, ve 20.století pak přichází odpor proti tématu hříchu i ve jménu vědy. Vedle toho existuje faktická abstinence od tohoto tématu, kdy člověk ho nenapadá ani nezpochybňuje, prostě se hříchem nezabývá.⁴⁶

Přestože je člověk mnohdy tak málo citlivý k hříchu a k vině, neznamená to, že nechce o morálce nic slyšet. H.Weber k tomu říká, že by to bylo podceněním faktické situace, neboť morálka jako taková se v současnosti naopak považuje za nezbytnou a jeví se jako jediná opora. Tato opora by ale měla být „*morálkou bez hříchu*“.⁴⁷

H.Weber ukazuje, že v současnosti se děje pravděpodobně nejhlubší přelom v pojetí morálky, přinejmenším však jde o radikální změnu. Dále říká, že hřích a vina dosud platily za veličiny z morálky neodmyslitelné a byly součástí morálního selhání. Tam, kde odpadá možnost skutečné viny a odpadá hřích, tam se mravní nárok redukuje na pouhé cítění: „*člověk má dělat, co se požaduje, když to nedělá, není to nic tak hrozného*“.⁴⁸

⁴³ Srov. BENEŠ, A., *Principy křesťanské morálky*, Krystal OP, Praha 1997, str.92.

⁴⁴ Srov. WEBER H., *Všeobecná morální teologie*, Zvon, Vyšehrad, Praha 1998, str.261.

⁴⁵ Srov. ibidem, str.261-262.

⁴⁶ Srov. ibidem, str.262-263.

⁴⁷ Srov. ibidem, str.264.

2.2.2 Přesouvání pocitu viny

Příkladem přesunu viny, jak jej uvádí H.Weber, je přesvědčení o strukturním zlu. To vede k tomu, že za zjevnými mravními poklesky není viděn jednotlivý člověk, který jednal, nýbrž společenské prostředí. Je nutno připustit, že bezpráví může také vést na straně společnosti, v politických poměrech. Hovoří se pak o „strukturním hříchu“. Jestliže se ale takový hřích zdůrazňuje tak, že se fakticky popírá každé lidské selhání, nejedná se již o přesun viny, nýbrž přímo o její vypovězení: *Jedínek se nepotřebuje cítit vinným, vinna je zásadně vždy jen společnost*.⁴⁹

2.2.3 Teologický rozměr lidské viny

H.Weber říká, že pro teologii je jisté, že lidská vina v celé své závažnosti je správně pochopena teprve tehdy, je-li viděna jako hřích. Každá skutečná vina je také vinou před Bohem a má vlastně vždy teologický rozměr, ať člověk sám o tom ví nebo neví, ať to uznává nebo odmítá. Zdůvodňuje se to také souvislostí mezi požadavkem Božím a požadavkem svědomí. Ve svědomí je implicitně obsažena Boží výzva a jestliže se tedy člověk rozhodne proti výroku svého svědomí, staví se tak i proti Bohu a tím se před ním proviňuje.⁵⁰

2.3 Svědomí

2.3.1 Pojem svědomí

První zmínky o svědomí lze nalézt v egyptských spisech, kdy se pro tuto instanci užívalo ještě výrazu „srdce“. Slovo „svědomí“ začali používat až Řekové. Výraz „*συνείδησις*“ se poprvé objevuje ve zlomku Démokritova spisu z 5. století př.Kr.⁵¹

---

⁴⁸ Srov. WEBER H., *Všeobecná morální teologie*, Zvon, Vyšehrad, Praha 1998, str.264.

⁴⁹ Srov. ibidem, str.266-267.

⁵⁰ Srov. ibidem, str.308-311.

⁵¹ Srov. ibidem, str.189.

Etymologii pojmu „*conscientia*“ či „*συνείδησις*“ vidí sv. Tomáš Akvinský ve „vědomí s jiným“, „s-vědomí“, tj. v „*con-scientia*“, a hovoří o něm jako o úkonu, jako o užití vědění k něčemu.⁵²

2.3.2 Definice svědomí

H. Weber uvádí, že dosud chybí definice svědomí, která by byla všude uznávaná, stejně tak i terminologie, kterou by všichni používali stejným způsobem. Pojmem svědomí se zabývá několik vědních disciplín, a to především teologie, filosofie, psychologie a sociologie.⁵³

a) Definice svědomí z pohledu teologie

Sv. Tomáš Akvinský definuje svědomí takto: „*Conscientia est applicatio legis cognitae ad aliquem actum particularem*“. ⁵⁴ Úsudek svědomí pak přirovnává k závěru sylogismu („*Conscientia perficitur quasi quodam syllogismo particulari*“):

1.premisa : *lex cognita*

2.premisa : *aliquis actus particularis*

Závěr : *iudicium conscientiae*

Zákonem zde Tomáš myslí určité ustanovení rozumu vydané a vyhlášené k obecnému dobru tím, kdo má péči o společnost.⁵⁵ O přirozeném zákonu říká, že ho Bůh vložil do mysli lidí tak, že ho mohou přirozeně poznávat.⁵⁶

Tomášův sylogismus lze také připodobnit k souhře dvou akordů. Ladí-li skutek s poznáním zákonem, pak je i výsledný souzvuk harmonický a tudíž líbivý. Není-li tomu tak, výsledkem je disharmonie a nepříjemný pocit.

⁵² Srov. S.th., I, q.79, a.13.

⁵³ Srov. WEBER H., *Všeobecná morální teologie*, Zvon, Vyšehrad, Praha 1998, str.172.

⁵⁴ S.th., I, q.79, a.13.

⁵⁵ Srov. S.th., I-II, q.90, a.4.

⁵⁶ Srov. S.th., I-II, q.90, a.4.

Katechismus katolické církve uvádí tuto definici svědomí: „*Mravní svědomí je soud rozumu, kterým lidská osoba poznává mravní hodnotu konkrétního činu, který se chystá vykonat, který právě koná, anebo vykonala.*“⁵⁷

J.Skoblík na základě současného pojetí církve definuje svědomí následovně: „*Svědomí je rozumový úsudek, kterým člověk poznává, zda je konkrétní jednání, které zamýšlí vykonat nebo právě uskutečňuje nebo už provedl, mravně dobré nebo zlé.*“⁵⁸

J.Novotný o svědomí říká: „*Svědomí ve vlastním slova smyslu jest úsudek praktického rozumu o dovolenosti nebo nedovolenosti, o mravní ceně určitého činu, vzniklý z aplikace všeobecného zákona na onen konkrétní případ.*“⁵⁹

A.Beneš má tuto definici svědomí: „*Svědomí je diktát neboli soud praktického rozumu týkající se dovolenosti nebo nedovolenosti konkrétního úkonu.*“⁶⁰

Pastorální konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes* se o svědomí zmiňuje v článku 16: „*Svědomí je nejtajnější střed a svatyně člověka; v ní je sám s Bohem, jehož hlas mu zaznívá v nitru. Prostřednictvím svědomí si podivuhodným způsobem uvědomuje zákon, který splňuje milováním Boha a bližního.*“⁶¹

b) Definice svědomí v novověké filozofii

Problematice svědomí ve filozofii této doby se věnoval směr francouzského osvícenství a německého idealismu. H.Weber vyjmenovává řadu filozofů, co oni soudí o svědomí.⁶² Říká, že:

- pro Rousseaua je svědomí část přirozenosti, boží instinkt, věčný a nebeský hlas,
- Kant srovnává svědomí s interním soudním stolcem, jemuž jako zákonodárci a žalobci současně náleží bezpodmínečná autorita,⁶³
- pro Fichteho je svědomí jednotlivce poslední a nejvyšší instance vůbec, jež nad sebou neuznává žádného vyššího soudce,
- A.Schopenhauer projevuje hlubokou skepsi vůči síle a spolehlivosti svědomí, jehož přesvědčení podle něj do značné míry vzniká z pověry a lidského strachu,

⁵⁷ Srov. *Katechismus katolické církve*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2001, str.450.

⁵⁸ Srov. SKOBLÍK, J., *Přehled křesťanské etiky*. Karolinum, Praha 1997, str.89.

⁵⁹ NOVOTNÝ, J., *Mravnost a náboženství*, Biskupské knihtiskárny, Hradec Králové 1921, str.70.

⁶⁰ BENEŠ, A., *Principy křesťanské morálky*, Krystal OP, Praha 1997, str.97.

⁶¹ GS, 16.

⁶² Srov. WEBER H., *Všeobecná morální teologie*, Zvon, Vyšehrad, Praha 1998, str.176.

⁶³ Srov. ibidem, str.176-177.

- Hegel pokládá svědomí za nejistou instanci, jež se musí řídit objektivními měřítky, které jsou primárně a souhrnně dané ve státě,
- Nietzsche považuje svědomí za sporný a člověka trýznící fenomén nemocné duše,
- L. Feuerbach svědomí oprostil od jakékoli transcendence a chápe ho jako ryze imanentní skutečnost, kterou proto lze zcela vysvětlit člověkem,
- Max Scheller naproti tomu vztah svědomí k transcendenci zdůrazňuje. Tvrdí, že pokus chápat svědomí čistě profánně vede při zásadě svobody svědomí ke zhoubným následkům mravní anarchie.⁶⁴

H. Weber dále říká, že po roce 1945 se objevily silnější pochybnosti o svědomí jako instanci spolehlivé orientace ve věci dobra a zla, a to díky neblahým zkušenostem z druhé světové války.⁶⁵

c) Definice svědomí z pohledu psychologie

Jak uvádí P. Říčan, akademická psychologie se pojmu svědomí vyhýbá, a to proto, že je příliš introspektivní a patří spíše do teologického jazyka. H. Weber se domnívá, že mnohé výpovědi psychologie vedou ke značné relativizaci svědomí. Psychologie vidí ve svědomí veličinu, která vzniká poněkud náhle, jeho existence a povaha pak závisí na mnoha nahodilostech. H. Weber říká, že psychologických teorií, jež mluví o vývoji svědomí, se nemusí teologie ani bát, ani je předem odmítat.⁶⁶

d) Definice svědomí z pohledu sociologie

H. Weber uvádí, že vládnoucí představou v sociologii je teze o společensko-kulturní závislosti veškerých obsahů svědomí. Jaké má kdo přesvědčení ve svém svědomí, to určují představy příslušného prostředí, jež jsou nanejvýš proměnlivé a nestálé. Co platí v jedné kultuře jako dobré a hodnotné, je v jiné kultuře hodnoceno jako špatné a zavržitelné.⁶⁷ Svědomí proto nelze považovat za instanci, která je ovlivňována a

⁶⁴ Srov. WEBER H., *Všeobecná morální teologie*, Zvon, Vyšehrad, Praha 1998, str.177.

⁶⁵ Srov. ibidem, str.178.

⁶⁶ Srov. ibidem.

⁶⁷ Srov. ibidem, str.187.

utvářena samotným dobrem, svědomí je formováno pouze tím, co se v nějaké společnosti pokládá a stanoví jako dobré.⁶⁸

2.3.3 Vnímání svědomí

H.Weber rozlišuje tři oblasti týkající se svědomí: obsah svědomí, uplatnění svědomí a prožitek svědomí.

- a) Obsahem svědomí H.Weber rozumí celek morálních představ, které vlastníme, tzn. vědomosti o dobru a zlu, o úkolech a zákazech, dále pak citová hodnocení, která vznikla skrze zážitky nebo ve styku s druhými lidmi.⁶⁹
- b) Uplatněním svědomí H.Weber rozumí především zásadní schopnost aplikovat morální představy na konkrétní situace a kromě toho i povahu a způsob, jakým se tato aplikace děje. K tomu pak ještě řadí schopnost vnímat morální konflikty a výzvy a následně posuzovat nabízená řešení.⁷⁰ H.Weber poukazuje na skutečnost, že míra uplatnění svědomí bývá různá, neboť záleží na osobnosti jednotlivce a na jeho okamžitém rozpoložení, zda se jeho svědomí projeví v plné síle nebo slabě, úzkostlivě nebo odvážně.⁷¹
- c) Prožitek svědomí H.Weber považuje za jev s největší osobní intenzitou, kdy dimenze svědomí jedince přesahuje. Říká, že takový prožitek už není činem člověka samotného, nýbrž se člověku vnucuje, což značí, že nemůže chtít svědomí nemít nebo ho odstranit, je mu vydán.⁷² Jako podstatný při prožitku svědomí H.Weber vidí vztah ke konkrétnímu konání nebo chování, ať minulému či budoucímu, který vyvolává diskusi a následně i proces utváření svědomí. Týká se to především vlastního konání nebo nekonání. Prožitkovou reakci mravního druhu v nás může vyvolat i chování druhých lidí, přičemž ale takový zážitek nikdy

⁶⁸ Srov. WEBER H., *Všeobecná morální teologie*, Zvon, Vyšehrad, Praha 1998, str.187.

⁶⁹ Srov. ibidem, str.173.

⁷⁰ Srov. ibidem.

⁷¹ Srov. ibidem, str.173-174.

⁷² Srov. ibidem, str.174.

nedosáhne té síly jako v případě vlastního jednání, kdy nemáme možnost se od posuzovaného jednání distancovat.⁷³

2.3.4 Svědomí ve Starém zákoně

S výrazem „svědomí“ se ve Starém zákonu nesetkáme, neboť hebrejščina nemá slovo, které by odpovídalo řeckému „συνείδησις“.⁷⁴ Pro pojmenování instance svědomí se však používá označení „srdce“, např.: „*Setrvám ve spravedlnosti a neochabnu, srdce nebude mě hanět za žádný můj den.*“ (Job 27,6), anebo „*Kéž bys tedy dal svému služebníku srdce vnímavé, aby mohl soudit tvůj lid a dovedl rozlišovat mezi dobrem a zlem.*“ (1 Kr 3,9).

H.Weber ukazuje, že zájem o svědomí ve Starém zákoně velký nebyl. Důvod této zdrženlivosti pak vidí ve zvláštní představě starozákonního člověka o Bohu. Existovalo totiž přesvědčení, že Bůh a člověk stojí v přímém vztahu, že je to Bůh, který ovlivňuje vše, co se ve světě děje, že je to sám Bůh, který říká, co se má dělat a co nedělat. Starozákonní člověk tedy naslouchá slovu Boha, instanci „συνείδησις“ v sobě nepociťuje. Proto také pocity viny snadno předkládá Bohu s vírou, že Jahve je Bohem milostivým a odpouštějícím. Zakouší tak osvobození od pocitů viny, vědom si, že Jahve člověka miluje a stará se o něho.⁷⁵

2.3.5 Svědomí v Novém zákoně

Podobně jako ve Starém zákoně, tak i v evangeliích výraz pro svědomí chybí. Jak dokládá H.Weber, sv.Pavel je prvním biblickým autorem, který slovo „συνείδησις“ používá, například v listě Římanům: „*Οἵτινες ἐνδείκνυνται τὸ ἔργον τοῦ νόμου γραπτὸν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, συμμαρτυροῦσης αὐτῶν τῆς συνειδήσεως ...*“ (Řím 2,15).⁷⁶

Slovem „συνείδησις“ má sv.Pavel na mysli především následné svědomí, které člověka před Bohem obviňuje. Díky svědomí člověk nejen pociťuje svou odpovědnost za nesprávné jednání, ale uvědomuje si také možnost svého zavržení.⁷⁷

⁷³ Srov. WEBER H., *Všeobecná morální teologie*, Zvon, Vyšehrad, Praha 1998, str.174-175.

⁷⁴ Srov. ibidem, str.190-191.

⁷⁵ Srov. ibidem, str.191-192.

⁷⁶ Srov. ibidem, str.192-193.

⁷⁷ Srov. ibidem, str.193.

H.Weber říká, že sv.Pavel doceneňuje úlohu svědomí, ale také si uvědomuje, že nad svědomím je jak Boží slovo a láska, tak i Boží milost a náklonnost, na niž je člověk odkázán a z níž žije.⁷⁸

2.3.6 Svědomí v katolické tradici

Jak uvádí J.Skoblík, katolická tradice se v otázce svědomí věnuje zejména:

- uplatnění svědomí v psychice člověka,
- vztahu mezi dispozicí a úkonem svědomí,
- vztahu svědomí k zákonu.

a) Uplatnění svědomí v psychice člověka

Pastorální konstituce *Gaudium et spes* hovoří o svědomí jako o nejtajnějším středu a svatyni člověka.⁷⁹ M.Kašparů dodává, že tento popis svědomí odpovídá tomu, co biblická křesťanská tradice označovala jako „srdce“ člověka.⁸⁰ GS dále říká, že člověk v hlubinách svého svědomí odkrývá zákon, který si sám neukládá, ale který musí poslouchat. Jeho hlas ho stále vybízí, aby konal dobro, vyhýbal se zlu, radí mu: „*toto dělej, tamto nedělej*“.⁸¹

J.Skoblík ukazuje, že hlasem svědomí je zasažen celý člověk, že tento hlas není akademickým, neutrálním a nezúčastněným pozorovatelem, nýbrž angažovaným mluvčím. Poukazuje také na celoživotní nutnost svědomí pěstovat a vychovávat.⁸² Potvrzuje to i M.Kašparů, když říká, že svědomí může správně reagovat, jen když se neustále rozvíjí.⁸³

b) Vztah mezi dispozicí a úkonem svědomí

⁷⁸ Srov. WEBER H., *Všeobecná morální teologie*, Zvon, Vyšehrad, Praha 1998, str.195.

⁷⁹ Srov. GS, 16.

⁸⁰ Srov. KAŠPARŮ, M., *Základy pastorální psychiatrie pro zpovědníky*, Cesta, Brno 2002, str.42.

⁸¹ Srov. GS, 16.

⁸² Srov. SKOBLÍK, J., *Přehled křesťanské etiky*. Karolinum, Praha 1997, str.89.

⁸³ Srov. KAŠPARŮ, M., *Základy pastorální psychiatrie pro zpovědníky*, Cesta, Brno 2002, str.42.

Vedle výrazu „συνείδησις“ vznikl pro svědomí také výraz „συντήρησις“ či „συνδῆρησις“, a to zřejmě chybným přepisem v textu sv.Jeronýma. Jak dokládá J.Skoblík, tento omyl vystihl skutečnost a měl praktický význam.⁸⁴

Výraz „συντήρησις“ pochází od slovesa „συντήρέω“ a znamená *uchovávat, zachovávat, držet (v myslí)*.⁸⁵ J.Skoblík vysvětluje, že vedle svědomí, chápaného jako úkon a jak mu běžně rozumíme, se ujala představa svědomí jako „dispozice“, tj. základní schopnosti duše a podkladu pro úkonné svědomí.⁸⁶ Sv.Tomáš Akvinský hovoří o „συντήρησις“ jako o přirozené pohotovosti, o porozumění zásadám jednání.⁸⁷ J.Novotný pod výrazem „συντήρησις“ rozumí poznání praktického rozumu ohledně všeobecných mravních zásad.⁸⁸

Pokud jde o vztah dispozice a úkonu svědomí, J.Skoblík uvádí čtyři fáze, kterými svědomí prochází:⁸⁹

- i. Συντήρησις jako vloha (habitus) disponuje člověka k poznání všeobecných zásad správného jednání.
- ii. Vlastní poznání obecných mravních pravidel.
- iii. Získání obezřetnosti, ctnosti, která zohledňuje okolnosti dané situace.
- iv. Συνείδησις jako úkon, který pochází z nitra člověka, jako úsudek postavený na fázích předchozích.

c) Vztah svědomí k zákonu

Pastorální konstituce *Gaudium et spes* v článku o důstojnosti svědomí poukazuje na Bohem vepsaný zákon do srdce člověka, na zákon, podle kterého budou lidé souzeni. Tento zákon si člověk uvědomuje ve svém svědomí a naplňuje ho tím, že miluje Boha a svého bližního.⁹⁰

A.Beneš říká, že svědomí křesťana se identifikuje s vírou, s Kristovým zákonem.⁹¹ Jedná-li tedy křesťan podle svého svědomí a v souladu s učením církve, jedná správně. A.Beneš ale také uvádí situaci, kdy křesťan zákon uznává, ale neví si rady s jeho

⁸⁴ Srov. SKOBLÍK, J., *Přehled křesťanské etiky*. Karolinum, Praha 1997, str.89.

⁸⁵ Srov. TICHÝ, L., *Slovník novozákonní řečtiny*, Mgr. Jiří Burget, Olomouc 2001.

⁸⁶ Srov. SKOBLÍK, J., *Přehled křesťanské etiky*. Karolinum, Praha 1997, str.90.

⁸⁷ Srov. S.th., I, q.79, a.12.

⁸⁸ Srov. NOVOTNÝ, J., *Mravnost a náboženství*, Biskupské knihtiskárny, Hradec Králové 1921, str.70.

⁸⁹ Srov. SKOBLÍK, J., *Přehled křesťanské etiky*. Karolinum, Praha 1997, str.90.

⁹⁰ GS, 16.

aplikací na konkrétní složitou situaci. Doporučuje tedy, aby se v takovém případě zdržel jednání, pokud není schopen situaci vyřešit pomocí rozumových pravidel a zásad pro řešení konfliktu povinností. Jestliže je však jednání křesťana nevyhnutelné, má volit podle svého nejlepšího svědomí menší zlo.⁹²

Svědomí také znamená stálé vědomí zodpovědnosti a tedy i trvalou vůli jednat podle norem mravního zákona, tj. zákona přirozeného, zákona Božího i lidského.⁹³

2.3.7 Klasifikace svědomí

a) Svědomí předchozí a následné

Tradičně se rozlišuje svědomí předchozí a následné, a to podle toho, zda se posuzuje mravní hodnota skutků budoucích či minulých, neboli svědomí před činem a po činu.

Svědomí předchozí (*conscientia antecedens*) aplikuje zákon, normu či mravní zásadu na zamýšlené jednání a rozhoduje, zda toto jednání je nebo není mravně dobré (*an actus sit rectus vel non*).⁹⁴ Dále nám říká, zda to, co chceme vykonat, je dovolené nebo zakázané, ukazuje nám cestu jak jednat ve shodě se zákonem a brání nám jednat proti mravním zásadám.

Svědomí následné (*conscientia consequens*) posuzuje naše jednání podle mravních norem a pronáší úsudek o jejich mravní hodnotě.⁹⁵

Tomáš Akvinský ve svém díle *De Veritate (16,1)* ukazuje na dvojí funkci následného svědomí:

- v případě dobrého jednání ospravedlňuje jednajícího, tzn. hájí ho nebo omlouvá,
- v případě špatného jednání dotyčného obviňuje a trápí ho výčitkami.⁹⁶

---

⁹¹ Srov. BENEŠ, A., *Principy křesťanské morálky*, Krystal OP, Praha 1997, str.105

⁹² Srov. ibidem.

⁹³ Srov. DE FIORES, S. a kol., *Slovník spirituality*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1999, str.824.

⁹⁴ Srov. ANZENBACHER, A., *Úvod do etiky*, Zvon, Praha 1994, str.79.

⁹⁵ Srov. NOVOTNÝ, J., *Mravnost a náboženství*, Biskupské knihtiskárny, Hradec Králové 1921, str.72.

⁹⁶ Srov. ANZENBACHER, A., *Úvod do etiky*, Zvon, Praha 1994, str.83.

V souvislosti s následným svědomím také H. Weber hovoří o dobrém a špatném svědomí. Říká, že dobré svědomí člověk zakouší méně zřetelně než svědomí špatné, a to proto, že téměř nikdy není schopen jednat dokonale. Naopak špatné svědomí je nepochybně prožitkem s maximální intenzitou a jevem, s nímž je pojem svědomí nejčastěji spojován.⁹⁷

b) Svědomí správné a mylné

Dělení svědomí na správné a mylné se týká vztahu k objektivní mravní normě:

- správné svědomí je v souladu s mravní normou a takové jednání je žádoucí,
- mylné svědomí je v nesouladu s mravní normou a tudíž nežádoucí.⁹⁸

Mylné svědomí může být nezaviněné, kdy člověk jedná nesprávně, ale dobře, anebo zaviněné, kdy člověk jedná nesprávně a nedovoleně. Mylné svědomí působí v praxi nemalé problémy. Proto je nutné své svědomí vzdělávat rozšiřováním mravních vědomostí.⁹⁹

K mylnému svědomí se řadí následující habituální dispozice:

- conscientia scrupulosa – chorobná nejistota při posuzování hříchu,
- conscientia pharisaica – úzkostlivost se střídá s laxností,
- conscientia laxa – lehkomyšlné hodnocení mravních skutků,
- conscientia angusta – lehký hřích je považován za těžký,
- conscientia perplexa – zmatené posuzování mravního jednání.¹⁰⁰

Laxní svědomí (conscientia laxa) je opakem svědomí úzkého (c. angusta). Lze tedy hovořit o „širokém svědomí“. A. Beneš uvádí následující známky laxního svědomí:

- dotyčný nepokládá za hřích, co ostatní za hřích pokládají,
- nebere vážně dobře míněná napomenutí, každou svědomitost odmítá jako skrupule,
- trvá na svém úsudku, nenechá si poradit,
- ve svém rozhodování do značné míry opomíjí mravní aspekty.¹⁰¹

⁹⁷ Srov. WEBER H., *Všeobecná morální teologie*, Zvon, Vyšehrad, Praha 1998, str.175.

⁹⁸ Srov. SKOBLÍK, J., *Přehled křesťanské etiky*. Karolinum, Praha 1997, str.91.

⁹⁹ Srov. ibidem.

¹⁰⁰ Srov. BENEŠ, A., *Principy křesťanské morálky*, Krystal OP, Praha 1997, str.99.

¹⁰¹ Srov. ibidem, str.110-111.

Příčiny laxního svědomí lze vidět v předchozí výchově, v celkové životní povrchnosti, ve vášních zatemňujících úsudek rozumu, v pohodlném způsobu života, v přílišné péči o pozemské věci, ve vlažnosti ducha atd.¹⁰²

c) Svědomí jisté a nejisté

Jisté svědomí vylučuje obavu z omylu, u nejistého svědomí je tomu naopak.¹⁰³ Pouze jisté svědomí je legitimní normou jednání. S pochybným svědomím tudíž není dovolené jednat. Kdo tedy jedná podle nejistého svědomí, připouští, že jeho jednání bude nesprávné a tudíž nedovolené.

2.4 Křesťanská morálka versus doping

Jestliže uvedené poznatky o mravní kvalitě jednání a o svědomí aplikujeme na dopingovou praxi, ukazuje se zcela zřetelně rozporuplnost v jednání dopujících sportovců.

2.4.1 Selhání sportovce

Doping svědčí o mnohonásobném selhání sportovce, a to když schvaloval dopingovou praxi druhých a s pokusem dopingu souhlasil, když se pro doping svobodně rozhodl a ve svém rozhodnutí setrval, když sám doping užíval a pod jeho vlivem soutěžil, když „své vítězství“ oslavil, když při nález dopingu lhal a druhé pak obvinil.¹⁰⁴

O prvním selhání můžeme u sportovce hovořit již v okamžiku, kdy začal dopingovou praxi tolerovat. Zvláště v některých silových sportech se dospívající sportovec poměrně záhy seznamuje se skutečností, že někteří jeho starší kolegové doping používají. Mají-li vysokou výkonnostní úroveň, pohlíží na ně také jako na své vzory. Ví sice, že jejich konání je v rozporu s pravidly i se sportovní etikou, ale přesto je obdivuje a jejich jednání schvaluje.

¹⁰² Srov. BENEŠ, A., *Principy křesťanské morálky*, Krystal OP, Praha 1997, str.111.

¹⁰³ Srov. SKOBLÍK, J., *Přehled křesťanské etiky*. Karolinum, Praha 1997, str.92.

¹⁰⁴ Jde o „sportovce“, který použití dopingu popírá a navíc obviňuje své okolí prohlášením, že mu byl doping podán v jídle nebo v nápoji.

Když se pak sám později rozhoduje, zda doping používat či ne, činí tak vědomě a dobrovolně, za plné účasti rozumu a vůle. Rozhoduje se mezi dvěma možnostmi, tj. zcela svobodně. I když mu jeho okolí může vnucovat alternativu s dopingem jako jedinou smysluplnou, není jeho svoboda jednání vlivem tohoto sportovního prostředí omezena.

Jak jsme již uvedli, člověk se při svých etických úvahách může opírat o úzus, obyčej, přirozený řád a zákony. Je tomu tak i u sportovce:

- V prostředí, kde je doping podporován, může být používání dopingu běžnou zvyklostí. Doping je tak sportovci nejen jakoby „povolen“, ale i doporučen.
- Přirozený řád a na něm založený přirozený mravní zákon doping sportovci zakazuje.
- Pro výkonnostního sportovce oním zákonem je například Světový antidopingový kodex či Směrnice pro kontrolu a postih dopingu ve sportu. Zde je jednoznačně vysvětleno a na mnoha příkladech ukázáno, co doping je a proč je zakázán.¹⁰⁵

Je běžné, že právě sportovní prostředí, ve kterém sportovec trénuje, hraje při rozhodnutí pro doping velice významnou roli.

2.4.2 Doping a svědomí

Sportovec, který volí doping, se rozhoduje proti svému jistému svědomí, omyl při rozhodování je prakticky vyloučen. Jeho konání tak není v souladu s mravní normou, je nežádoucí, zakázané. Jeho svědomí je tudíž mylné, a to mylné zaviněně.

Příprava s pomocí dopingu je dlouhodobě spojena s porušováním sportovní etiky, dopující sportovec se tak nedovoleně připravuje na vrcholné soutěže. V případě úspěchu či dokonce vítězství je mu vzdávána čest, je oslavován a následně i finančně ohodnocen.

Ať je však jakkoliv obdivován, uvědomuje si ve svém svědomí, jakým způsobem svého úspěchu dosáhl a jen těžko pro sebe nalézá ospravedlnění. Navíc má obavu, že jeho podvod bude odhalen. Jeho pád by pak byl velmi strmý. Jestliže se tak ale nestalo, ve své „dopingové kariéře“ pokračuje. Začíná si zvykat na slávu i na peníze.

---

¹⁰⁵ Srov. *Směrnice pro kontrolu a postih dopingu ve sportu v ČR*, ADV ČR, Praha, 2009.

Obava z odhalení a do jisté míry i špatné svědomí dopujícím sportovci na klidu rozhodně nepřidá. Hlas svědomí lze totiž jen přehlušit, ale ne zničit.

Filozofové i básníci líčí často úchvatným způsobem moc a sílu špatného svědomí.¹⁰⁶ Marcus Tullius Cicero ve své mistrovské řeči „*Pro Milone*“ říká:

„*Magna vis est conscientiae, iudices, et magna in utramque partem, ut neque timeant, qui nihil commiserint, et poenam semper ante oculos versari putent, qui peccaverint.*“¹⁰⁷

Ve výjimečných případech může být sportovec léčen prostředkem, který obsahuje dopingovou látku, aniž by to on sám věděl. Ale i tak při průkazu zakázané látky v jeho těle následuje sankce, neboť jeho povinností bylo si ověřit, že podaný lék neobsahuje dopingovou látku, anebo lékaře na skutečnost, že je výkonnostním sportovcem, upozornit. Nevědomost se pak stává pouhou polehčující okolností. V tomto případě měl sportovec svědomí nejisté.

2.4.3 Doping a vina

Dopující sportovec zvolil ve své svobodě zlo. Následkem jeho negativní odpovědi vůči dobru je tedy vina a hřích.¹⁰⁸

¹⁰⁶ Srov. NOVOTNÝ, J., *Mravnost a náboženství*, Biskupské knihtiskárny, Hradec Králové 1921, str.75.

¹⁰⁷ In: NOVOTNÝ, J., *Mravnost a náboženství*, Biskupské knihtiskárny, Hradec Králové 1921, str.73-74.

¹⁰⁸ Americká sprinterka Marion Jones, trojnásobná olympijská vítězka, se v říjnu 2007 k užívání dopingů přiznala: „Zradila jsem důvěru vás všech. Podvedla jsem přátele, rodinu, fanoušky, sebe i svoji vlast.“ Ještě dříve než Mezinárodní olympijský výbor rozhodl o vymazání jejich výkonů z historických tabulek, Marion Jones vrátila tři zlaté a dvě bronzové medaile z Olympijských her v Sydney v roce 2000.

Soud ve White Plains (USA) jí 11.1.2008 odsoudil k šesti měsícům vězení nepodmíněně. Kladl jí za vinu, že v roce 2003 lhala o své dopingové minulosti a také kryla svého partnera T.Montgomeryho v případě s falšováním šeků. Po propuštění bude Marion Jones další dva roky v podmínce a musí odpracovat 800 hodin veřejně prospěšných prací.

Soudce Kenneth Karas ve své závěrečné řeči prohlásil: „Toto je vzkaz všem sportovcům, kteří chtějí povýšit drogy a doping nad tvrdou práci a sportovní duch. Vaše prohřešky jsou vážné. Nebyla to jen jedna chyba, ale série pokusů překročit zákon. Tohle není pro vás a vaši rodinu šťastný den.“ (Srov. deník MF DNES z 12.1.2008)

Míra vnímání této viny bývá významně ovlivněna prostředím, ve kterém sportovec trénuje a žije. Pocit viny nemusí být u něj téměř žádný, je-li mu vysvětleno, že doping je nutnost, že jinak by neměl šanci uspět, že doping užívají všichni, že vlastně nikoho nepodvádí, atd. Pokud sportovec pocit viny přece jen nějaký má, přesouvá jej na systém profesionálního sportu.

Dopující sportovec také snadno zapomíná, že se pro doping sám svobodně rozhodl, že ho k tomu nikdo nepřinutil. Mohl být k tomu nabádán, ale nakonec své rozhodnutí učinil on sám, a to v zájmu své seberealizace, pro slávu, pro peníze. A to nebylo „fair“.

Být bez viny je velkým potěšením, jak říká klasik, „*Vacare culpa magnum est solacium*“ (Cicero, *Dopisy přátelům*, 7, 3, 4).¹⁰⁹

---

¹⁰⁹ In: KUŤÁKOVÁ, E. a kol., *Moudrost věků*, Svoboda, Praha 1988, str.536.

3. NEGATIVNÍ PRŮVODNÍ JEVY DOPINGU

Doping jed podvod. Bývá spojen se lží, pokrytectvím, s nelegálním obchodem, s pašováním, s korupcí, s křivým svědectvím, s medicínským postupem non lege artis, s neetickou aplikací a ještě s dalšími negativními jevy. Nyní pojednáme o těch, které jsou z etického pohledu nejzávažnější.

3.1 Podvod a nespravedlivé poškození

3.1.1 Podvod

Za podvod se běžně považuje čin, kterého se dopustí ten, kdo zneužije nevědomosti někoho jiného k vlastnímu obohacení.

K.-H.Peschke hovoří o podvodu jako o zdánlivě oprávněném, ale nespravedlivém přivlastnění majetku někoho jiného, obvykle formou smlouvy. Dodává, že lidé si špatnost podvodu neuvědomují tak jasně a neodsuzují ho stejně zásadně jako krádež. Podvod však zavazuje k náhradě stejně jako krádež.¹¹⁰

Ve sportu se za největší podvod všeobecně považuje použití dopingu. Každý sportovec totiž uzavírá nepsanou smlouvu s ostatními, s kterými chce a přichází soutěžit, že se hlásí k dodržování pravidel a k zásadě „fair-play“. Zvláště na olympijských hrách má tato smlouva ve formě slibu vysoce emocionální charakter.

Dopující sportovec však zatajuje, že se na soutěž připravoval s pomocí látek či metod, které jsou zakázané, anebo i to, že je hodlá použít při samotné soutěži. O jeho dosavadních dopingových praktikách a plánech samozřejmě nikdo nesmí vědět.

Takové jednání je nutno charakterizovat jako lstivé. J.Skoblík popisuje lstivost jako „moudrost těla, pečující pouze o věci tohoto světa“. Jedná se u ní o přílišnou prozíravost, tj. krajní vychýlení prozíravosti a tudíž i ztrátu této ctnosti.¹¹¹

Součástí každého podvodu je přesvědčení dotyčného, že jeho jednání nebude odhaleno, anebo alespoň nebude odhaleno hned. U dopujícího sportovce se toto

¹¹⁰ Srov. PESCHKE, K.-H., *Křesťanská etika*, Vyšehrad, Praha 2004, str.606.

¹¹¹ Srov. SKOBLÍK, J., *Přehled křesťanské etiky*. Karolinum, Praha 1997, str.112.

přesvědčení blíží až „jistotě“. Domnívá se, že jeho podvod zůstane utajen, že dopingové kontroly dopadnou pro něj vždy dobře, že nebude nikdy potrestán.

Lze konstatovat, že použití dopingu není unáhleným rozhodnutím sportovce, že nejde o pouhou chybu či nějaké malé „klopýtnutí“. Jedná se o dlouhodobé a systematické plnění lstivého plánu. Jde o sílící lež, která vyústí ve velký podvod.

3.1.2 Nespravedlivé poškození

K.-H.Peschke říká, že kdo brání někomu jinému v dosažení určitého statku, dopouští se bezpráví, a to:

- a) pokud druhý má na tuto věc přísné právo nebo
- b) pokud k tomu, aby druhý nedosáhl statku, který může právem získat, používá nespravedlivých prostředků.

Jak dále K.-H.Peschke uvádí, o první případ by se jednalo, kdyby například v soutěži nedostal cenu ten, kdo si ji podle jasných pravidel soutěže zaslouží. Druhý případ by nastal, kdyby někdo násilím, vyvoláváním strachu, pomluvami, podvodem, trvalým nátlakem a podobnými prostředky někomu bránil v dosažení toho, čeho dosáhnout je mu dovoleno.¹¹²

Není snad třeba ani zdůrazňovat, že sportovec, který podvádí a používá látky a metody ve sportu zakázané, získává následně výhodu a převahu nad svými soupeři a tudíž jim brání v dosažení vítězství. Jak říká K.-H.Peschke, brání jim v tom, čeho je jim „dosáhnout dovoleno“.¹¹³

3.2 Lež

Doping se snoubí se lží. Použití zakázaných látek a metod vede ke zvýšení výkonnosti a má tak zakrýt fyzické limity sportovce a naopak ukázat, že dotyčný „sportovec“ viditelný talent má.

---

¹¹² Srov. PESCHKE, K.-H., *Křesťanská etika*, Vyšehrad, Praha 2004, str.608.

¹¹³ Srov. ibidem.

3.2.1 Pojem lži

Katechismus katolické církve říká, že lež (*mendacium*) je nejotevřenější urážka pravdy. Lhát tedy znamená mluvit nebo jednat proti pravdě, aby někdo druhý byl uveden do omylu.¹¹⁴

K.-H.Peschke uvádí, že katolická morální teologie lež obvykle definuje jako řeč jsoucí v rozporu s tím, co si hovořící myslí (*locutio contra mentem*).¹¹⁵

Někteří teologové do této definice zahrnují také porušení práva na pravdu (*locutio contra ius audientis ad veritatem*). Nepravdivá výpověď (*falsiloquium*), jak říká J.Skoblík, je lží jen tehdy, když právo na pravdivou informaci porušuje. To znamená, že ne každé *falsiloquium* je lží. Všichni se ovšem shodují v tom, že lež (*mendacium*) je hříchem. Jestliže lež odporuje spravedlnosti či jiným ctnostem, anebo se týká záležitosti většího významu, jedná se pak o závažné provinění.¹¹⁶

3.2.2 Lež podle Písmo svatého

Jak K.-H.Peschke připomíná, Starý zákon příkázáním Desatera „*Nevydáš proti svému bližnímu křivé svědectví*“ (Ex 20,26) zakazuje nepravdivě vypovídat před soudem ke škodě někoho jiného. I když se toto příkázání týká lhaní v určité situaci, je tento zákaz chápán v obecné rovině.¹¹⁷

V Novém zákoně Ježíš doplňuje příkázání „*nevydáš křivé svědectví*“ ještě o „*nebudeš podvádět*“ (Mk 10,19), což se již blíží běžnému pojetí lhaní.

Sv.Pavel v listě Kolosanům říká přímo: „*Neobelhávejte jeden druhého*“ (Kol 3,9), anebo: „*Proto nechte lhaní a každý mluve se svým bližním pravdu*“ (Ef 4,25).

3.2.3 Lež podle křesťanské tradice

K.-H.Peschke uvádí, že řada církevních otců odsuzuje všechny druhy lži a nechce uznat žádné výjimky. Zvláště vyzdvihuje sv.Augustina, který definuje lež jako

¹¹⁴ Srov. *Katechismus katolické církve*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2001, str.601.

¹¹⁵ Srov. PESCHKE, K.-H., *Křesťanská etika*, Vyšehrad, Praha 2004, str.324.

¹¹⁶ Srov. SKOBLÍK, J., *Přehled křesťanské etiky*. Karolinum, Praha 1997, str.245.

¹¹⁷ Srov. PESCHKE, K.-H., *Křesťanská etika*, Vyšehrad, Praha 2004, str.325.

nepravdivou výpověď s úmyslem klamat a považuje ji za vnitřně špatnou. Sv. Augustin je přesvědčen, že lhaní je zakázáno za všech okolností, bez výjimky.¹¹⁸

V 16. století vznikla nauka o mentální restrikci neboli nauka o výhradě v mysli (*restrictio mentalis*). Z důvodu zatajení pravdy volí mentální restrikce slova s dvojitým smyslem, přičemž jedním z nich je smysl obvyklý v běžné řeči, druhým pak smysl méně obvyklý, ale přesto možný smysl, který posluchač již tak snadno nepochopí.¹¹⁹

J. Skoblík hovoří o „zámlce“ a tímto výrazem rozumí úkon mysli, kterým během mluvy zaměřujeme slova k jinému než obvyklému smyslu.¹²⁰

Jak říká K.-H. Peschke, mnoho teologů zašlo v minulosti příliš daleko, když připustili restrikci pouze v mysli (*restrictio pure mentalis*). Například na otázku „Kradl jsi?“ zloděj odpoví „Nekradl jsem“ a v duchu dodá „dnes“. Papež Innocenc XI. se postavil proti zneužívání této teze, když ji v roce 1679 odsoudil jako skandální. Výhrada pouze v mysli se ve skutečnosti od lži neliší. Proto také po zásahu Svatého stolce ztratila své zastánce.¹²¹

3.2.4 Dovolené zatajování pravdy

Někdy vzniká problém, jak lze chránit pravdu před nepovolanými tazateli, kteří by ji chtěli zneužít. Jak uvádí K.-H. Peschke, všichni teologové jsou zajedno v tom, že v těchto případech má být pravda utajena. Nepovolaného tazatele je třeba odbýt vhodnou otázkou, anebo ho odmítnout. K.-H. Peschke dále říká, že právě v mentální restrikci viděla většina katolických teologů jisté východisko z dané situace. Mentální restrikcí je přípustné klamat toho, kde se táže, a to v těchto případech:

- pokud je k tomu dostatečně dobrý důvod,
- pokud tazající se nemá právo na informaci, o kterou usiluje.

Například na neoprávněnou otázku týkající se profesního tajemství je možné odpovědět „O tom nevím nic“, s mentální restrikcí „co by mi bylo dovoleno sdělit“.¹²²

¹¹⁸ Srov. PESCHKE, K.-H., *Křesťanská etika*, Vyšehrad, Praha 2004, str.326.

¹¹⁹ Srov. ibidem, str.327.

¹²⁰ Srov. SKOBLÍK, J., *Přehled křesťanské etiky*. Karolinum, Praha 1997, str.246.

¹²¹ Srov. PESCHKE, K.-H., *Křesťanská etika*, Vyšehrad, Praha 2004, str.327.

¹²² Srov. ibidem, str.330.

Mentální restrikce má však jisté meze spolehlivosti, zvláště je-li tazatelem člověk bystrý. Jak zmiňuje K.-H.Peschke, povolení nepravdivých výpovědí je pak řešením, jak se spravedlivě vypořádat s nouzovými situacemi, kdy je třeba zatajit pravdu a zabránit jejímu zneužití. Pro povolení nepravdivých výpovědí udává následující důvody:

- a) Pravdomluvnost je sice velké dobro, ale není dobrem největším. Proto má každý právo a za jistých okolností i povinnost obětovat dobro pravdivé výpovědi za nějaké dobro větší. Bráněné hodnoty musí být tedy důležitější než ty, proti kterým se nepravdivé sdělení prohřešuje.
- b) Člověk nemá absolutní právo na pravdu. To je omezeno právem jednotlivců i společenství na ochranu před zásahy, které je ohrožují.
- c) Člověk se může cítit zproštěn pravdomlupnosti, pokud by jeho plnění bylo škodlivé. Rovněž i zde platí zásada, že škoda způsobená lží musí být menší než škoda, které lež zabránila. Příkladem může být nesdělení celé pravdy o zdravotním stavu vážně nemocnému člověku.

K.-H.Peschke k tomu dodává, že pravdivost v zásadě znamená věrnost slibu, že i pro Písmo svaté je pravdivost velmi blízká věrnosti a jedním z jejích projevů. Proto lze pravdivost nejlépe pochopit ve světle ctnosti věrnosti.¹²³

3.2.5 Hříšnost lhání

Všichni teologové se shodují, že lhát je špatné. Souhlasí s tím i ti autoři, kteří připouštějí určité výjimky z povinné pravdivosti. Na důkaz toho, že pravda je velké dobro, které má být zachováváno a ctěno, uvádí K.-H.Peschke několik argumentů:

- a) Lež je hodná zavržení, neboť uvádí bližního do omylu, poskytuje mu nepravdivé informace, které musí vést k nesprávným závěrům, jsou-li použity. Lež tak podryvá vzájemnou důvěru a ničí jeden z nejdůležitějších základů individuálních jistot. Proto každý člověk pociťuje bezprávi, když mu někdo vědomě lže. I když

někdy nemusí lži vzniknout nikomu žádná škoda, přesto tato lež vede k narušení vzájemné důvěry.

- b) Jestliže někdo vypovídá o určitých skutečnostech, implicitně tím ostatní ujišťuje, že jeho výroky se shodují s fakty a pravdivě reprodukuje jeho myšlenky. Porušení tohoto ujištění (implicitního slibu) je nutno vidět jako pohrdavé jednání s bližními. Proto byla lež označena také jako prohřešek proti lidské důstojnosti.
- c) Hříšnost lži je zdůvodňována také nepořádkem, jež lhaní vnáší do člověka a do užívání jeho schopností.¹²⁴

Lež svou podstatou není těžký hřích, neboť škoda, kterou působí, není obvykle velká. Těžkým hříchem je však tehdy, jestliže bližního těžce poškozuje nebo znamená těžké zneuctění Boha. Žertovná lež se za hřích nepokládá, zvláště je-li zjevné, že se o vážnou informaci nejedná.

3.2.6 Doping a lež

Sportovec, který se rozhodl pro doping, si uvědomuje, že vše, co bude ve věci dopingů konat, musí zůstat skryté. Kromě trenéra a někdy i lékaře to nikdo nesmí vědět. Pravdu o svém podvádění musí od počátku utajovat, musí začít lhát. A lhát bude o tom dlouho, po celou sportovní kariéru, po celý život. Na lhaní si bude muset zvyknout, bude patřit k jeho „já“.

Při pozitivní dopingové kontrole pak takovému sportovci nebude činit potíže užívání dopingů rázně odmítnout.¹²⁵

V případě dopujícího sportovce se tedy jedná o lež v plné její síle. Uvádí v omyl všechny ostatní, je hříšná, hodná zavržení.

---

¹²³ Srov. PESCHKE, K.-H., *Křesťanská etika*, Vyšehrad, Praha 2004, str.330-333.

¹²⁴ Srov. ibidem, str.328-329.

¹²⁵ Vzpěrač Tomáš Matykiewicz měl na mistrovství světa v roce 2007 pozitivní dopingovou kontrolu. Bylo mu prokázáno použití anabolického steroidu. Komentuje to slovy: „Vůbec nevím, co k tomu říct, vědomě jsem nic nebral“. (deník MF DNES 27.11.2007)

Dopující sportovec, aby „nelhal“, s radostí využije restrikce „*pure mentalis*“. Na otázku „*Užíval jste doping?*“ rázně odpoví „*Ne!*“ a v duchu dodá „*dnes*“. I na tomto příkladu je zřejmé, proč papež Innocenc XI. restrikci „*pure mentalis*“ tak odsoudil.

3.3 Pokrytectví

3.3.1 Pojem pokrytectví

Pokrytectví je běžně chápáno jako chování, které zkresluje skutečné povahové rysy nebo názory člověka, který tak předstírá, že je ctnostnější, než tomu ve skutečnosti je.

Anglický výraz pro pokrytectví, „*hypocrisy*“, anebo „*hypocrite*“ pro pokrytce, pochází z řeckého „*υποκριτής, ος*“ a původně znamenal *herec*, později *pokrytec*.¹²⁶

V Písmu slova „pokrytec“ užívá Ježíš Kristus, zvláště když hovoří k farizejům a zákoníkům. Najdeme ho například u Lukáše: „*Pokrytci! Úkazy na zemi i na obloze umíte posoudit; jak to, že nedovedete posoudit tuto dobu? Proč sami od sebe nerozeznáte, co je správné?*“ (Lk 12, 56-57)

Pokrytectví, které je spojené s užíváním dopingu, je stále zjevnější. To je i důvod, proč se široká sportovní veřejnost od sledování „dopingových“ sportů a disciplín začíná v poslední době poněkud odvracet.

3.3.2 Dopingová schizofrenie

V.Vondráček o schizofrenii říká, že je pro ni charakteristická „skleněná stěna“, která je mezi subjektem a jeho okolím. Se schizofrenikem nelze navázat náležitý kontakt.¹²⁷

Pojmenování nemoci pochází od slovesa „*σχίζω, εις*“ a znamená *rozštěpit, rozdělit*, a podstatného jména „*φρήν, φρενός*“ s významem *rozum, rozumnost, uvážlivost*.¹²⁸

¹²⁶ Srov. TICHÝ, L., *Slovník novozákonní řečtiny*, Mgr. Jiří Burget, Olomouc 2001.

¹²⁷ Srov. VONDRÁČEK, V., *Konání a jeho poruchy*, Univerzita Karlova, Avicenum, Praha 1986, str.76.

¹²⁸ Srov. TICHÝ, L., *Slovník novozákonní řečtiny*, Mgr. Jiří Burget, Olomouc 2001.

Název nemoci i její originální charakteristiku můžeme „přenést“ nejen na dopující sportovce, ale také na všechny, kteří se na podávání dopingu různým způsobem podílejí.

Sportovci, kteří doping používají, se samozřejmě tváří, jakoby jej neužívali, a dokonce proti němu někdy i veřejně vystupují. Touto rozdvojeností v jednání trpí ale také trenéři, lékaři a sportovní činovníci, kteří se dopingových praktik jakýmkoli způsobem účastní.

3.4 Profesionální selhání

V souvislosti s profesionálním selháním v lékařské praxi se používá slovní spojení „*postup non lege artis*“. Jedná se o léčebný postup, který je v rozporu se zásadami lékařského umění. Podávání dopingu ve sportu takovým postupem rozhodně je. Doping totiž není ničím jiným než zneužíváním léků a lékařských metod, které se při léčení pacientů běžně používají. Proto u všech, kteří na podávání dopingu participují, můžeme hovořit o profesionálním selhání, ať je to lékař, trenér, sportovní činovník, anebo sportovec sám.

3.4.1 Profesionální etika

Pod pojmem „*profesionální etika*“ H.Janotová rozumí jednu ze součástí aplikované etiky, která reflektuje etické aspekty pohledů a problémů vznikajících v rámci určitých povolání. Profesionální etika tedy zahrnuje etické hodnoty a normy, jejichž dodržování je v konkrétní profesi povinné. Tím se profesionální etiky zařazují do skupiny deontologických etik, jsou tedy etikami povinností. Nejstarší profesionální etikou je lékařská etika.¹²⁹

Hodnoty a normy profesionálních etik se v zásadě odvozují z obecných mravních norem a zároveň zohledňují specifika jednotlivých povolání. Profese tak vytvářejí morální pravidla, která pak ve formě profesionálních kodexů prezentují společnosti jako svoje poslání.

Primárním cílem těchto kodexů je:

- zavázat příslušníka dané profese ke konání podle morálních norem, které se považují za součást zodpovědně vykonávané práce v oboru,
- apelovat na profesní hrdost,
- vést ke správně chápané solidaritě, obhajující důstojnost daného povolání.¹³⁰

Jak H.Janotová uvádí, profesní etické kodexy stavějí svá pravidla na sociálních a občanských ctnostech, jako jsou poctivost, pracovitost, trpělivost, tolerance, zdvořilost, obětavost, rozvážnost, ochota dobrovolně dodržovat zákony, zodpovědnost vůči projevům života, osobám, institucím, materiálním a duchovním hodnotám. V profesionální rovině je kladen důraz na odbornost a kvalitu vykonávané práce.

Profesní etika tudíž představuje určitý standard očekávaného chování té které profesní skupiny. V tom tkví i celospolečenský význam profesních etik. Poukazují totiž na zodpovědnost příslušníků profesních skupin nebo povolání před společností za to, že svoje zájmy nebudou stavět nad zájmy profesní skupiny, ke které patří.

H.Janotová zmiňuje skutečnost, že i když etické kodexy představují základní orientaci na zabezpečení minima etiky v chování, vytvářejí také prostor pro všechny zainteresované, aby uvažovali o svém poslání a uvědomovali si povinnosti, které mají vůči všem zájmovým skupinám. Ignorování profesní etiky by tak zcela jistě vyvolávalo společenskou nedůvěru odborné i široké veřejnosti.¹³¹

3.4.2 Profesní selhání sportovního manažera

Jak uvádí H.Janotová, na práci manažera jsou kladeny náročné profesní požadavky, včetně osobnostních kvalit, neboť manažer během svého pracovního výkonu plní řadu rozmanitých funkcí a rolí. Tudíž jen profesně a psychicky vyrovnaný jedinec může jako manažer naplnit určité očekávání. H.Janotová cituje v této souvislosti i zajímavý názor A.Remišové, která říká, že „*manažerské povolání není jednoznačně spjaté s vysokými morálními hodnotami*“.¹³²

¹²⁹ Srov. JANOTOVÁ, H. a kol., *Profesní etika*, EUROLEX BOHEMIA, Praha 2005, str.16-17.

¹³⁰ Srov. ibidem, str.17.

¹³¹ Srov. ibidem, str.17-18.

¹³² Srov. ibidem, str.25

Zájem o sportovní management v posledních letech roste. Dokazuje to i vyšší počet vysokoškolských studentů tohoto oboru.¹³³ Vliv komerce na sport se stále zvyšuje a z toho plyne i nutná poptávka po specialistech v oboru.

P.Slepička poukazuje na skutečnost, že mnohdy se významné sportovní soutěže stávají spíše záležitostmi obchodu než prezentováním výsledků tréninkového úsilí. Dále říká, že výkon se stal nejen zbožím, se kterým se dá úspěšně obchodovat, ale z hlediska komerce jediným kritériem sportovní aktivity, ekonomicky i sociálně oceňovaným.¹³⁴

Jak říká H.Janotová, přirozeným požadavkem, kategorickým imperativem doby, se stává etické chování i v oblasti podnikání, kde prohřešků vůči etice je více než dost.¹³⁵ A týká se to samozřejmě i sportu. Korupční skandály agentů hráčů začaly vážně zajímat i Evropskou unii.¹³⁶

Je běžnou praxí, že představitelé profesionálních klubů kladou na svoje sportovce někdy až těžko splnitelné požadavky. Zvláště v kolektivních sportech se vítězství považuje za jedinou možnost, kterou management klubu „připouští“.

Proto jsou sportovci nuceni absolvovat vysoké tréninkové dávky, při nichž často sahají na „dno“ svých sil. Pod tlakem jsou zvláště při závodech a utkáních. Bývají agresivní, v zájmu vítězství „za každou cenu“ jsou jim ze strany vlastního klubu tolerovány i nečestné praktiky, jako jsou hrubé fauly, předstírání, že sami byli faulováni, bránění ve hře, zdržování, nepřiznání vlastního porušení pravidel, podvádění, urážky atd.

Ne každý sportovec je fyzicky a duševně natolik silný, aby tlaku managementu či realizačního týmu dlouhodobě odolával. A pokud navíc jeho výkonnost není na požadované úrovni, je velmi blízko k tomu, aby začal používat doping.

V období státem řízeného dopingu to byl především „management“ Československého svazu tělesné výchovy, který nutil sportovce k užívání dopingu. Je

¹³³ Počet studentů sportovního managementu na Fakultě pedagogické Technické university v Liberci se v roce 2007 oproti roku 2000 zdvojnásobil.

¹³⁴ Srov. SLEPIČKA, P., *Sport a podstata dopingu*, in: NEKOLA, J. a kol., *Doping a sport*, Olympia, Praha 2000, str.13.

¹³⁵ Srov. JANOTOVÁ, H. a kol., *Profesní etika*, EUROLEX BOHEMIA, Praha 2005, str.28.

¹³⁶ Komise pro výchovu, vzdělání a kulturu mimo jiné navrhuje: „Zvážit kontrolu nad agenty hráčů, kteří jsou zapleteni do korupčních skandálů a obviňováni ze zneužívání začínajících sportovců. Jak regulovat praxi agentů však komise hodlá navrhnout až na základě plánované analýzy.“ (deník MF DNES, 14.7.2007)

pravdou, že řada sportovních funkcionářů, trenérů i lékařů v tomto směru ochotně spolupracovala.¹³⁷

Zdali se v dnešní době management sportovních svazů „dopingových“ sportů na podávání dopingu sportovcům podílí, nelze říci, i když jisté náznaky existují. Pokud by ale byly pravdivé, jednalo by se o závažné profesní selhání.

3.4.3 Profesní selhání trenéra

Úspěšnost trenéra roste s výkonností těch, které trénuje. Na výkonech svěřených sportovců je závislé jak uznání, tak i finanční ohodnocení. Pokud by však trenér chtěl dosáhnout úspěchu za každou cenu a sportovci podával doping, bylo by jeho jednání v rozporu nejen se zásadou „fair-play“, ale především s jeho profesní etikou. Sportovec by tak byl zneužíván k dosažení cílů toho, který má na jeho úspěchu zájem.

Je tudíž namístě připomenout formulaci Kantova kategorického imperativu na základě účelu o sobě, která zní následovně: „*Jednej tak, abys používal lidství jak ve své osobě, tak i v osobě každého druhého vždy zároveň jako účel a nikdy pouze jako prostředek.*“¹³⁸

Znamená to, že jednání k druhému nelze redukovat jen na cíl, který něco přináší. Sportovec, kterému je podáván doping, se tak stává prostředkem a nikoliv účelem sám o sobě. Trenér ho tak vlastně využívá jako prostředek pro své cíle. A takové jednání rozhodně nelze považovat za mravní.

Pokud sportovec doping užívá, pak jeho nejčastějším „spoluvínikem“ je právě trenér. Nezřídka je to i on, kdo zakázané preparáty obstarává. O své mravní vině však takový trenér snad ani nepřemýšlí, neboť si je vědom, že podávání dopingu mu nebude prokázáno.

3.4.4 Profesní selhání lékaře

Hlavním úkolem lékaře u sportovního týmu je chránit zdraví sportovců. S využitím svých znalostí z oblasti fyziologie tělesné zátěže jim může dopomoci k dosažení co

---

¹³⁷ Srov. NEKOLA, J., *Doping v českých zemích a na Slovensku*, in: NEKOLA, J. a kol. *Doping a sport*, Olympia, Praha 2000, str.34-37.

¹³⁸ Srov. ANZENBACHER, A., *Úvod do etiky*, Zvon, Praha 1994, str.57.

nejlepších výsledků. Musí tak činit pouze v rámci toho, co je dovolené, co není v rozporu se zásadami lékařského umění.

Pokud by se ale lékař rozhodl sportovcům podávat doping, jeho jednání by bylo v příkrém rozporu s lékařskou etikou a tudíž neomluvitelné. Jeho profesní selhání by bylo ze všech, kteří dopingu napomáhají, jednoznačně nejtěžší. Ze všech zúčastněných jediné on je schopen domyslet možné zdravotní následky podávání dopingu.

Na profesní selhání lékaře v současném sportu lze aplikovat slova, která pronesl G.Altschuller téměř před osmdesáti lety:

„Na uplatňování etických zásad v lékařství má vliv především úroveň kultury té doby, onoho prostředí, v kterém lékař vyrostl, byl vychován a působil. Smysl pro mravní charakter lékařství, vědomí o významu etického principu pro vztah lékaře k nemocnému nevzniká nikdy účinkem speciálního studia filozofického. Mravní vědomí je vždy důsledkem současných názorů charakterizujících epochu, je vždy v souhlasu se soudobou kulturou ducha.

Čím vyšší je úroveň soudobé kultury a čím více je lékař celým svým vzděláním a svou osobní kulturou připraven k praktickému řešení problémů etických, tím více vystupuje v jeho lékařské činnosti princip mravnosti.

Klesá-li kulturní úroveň, stává-li se z lékaře jen technik medicíny, mizí mravnost ve vztahu lékaře k nemocnému, a přes veškeré vědecké objevy lékařství upadá.“¹³⁹

Ačkoliv G.Altschuller hovoří v tomto úryvku o etice v lékařství, vidíme, že jeho slova lze velmi dobře aplikovat i do sportovního prostředí.

3.4.5 Profesní selhání sportovce

Jak uvádí P.Slepička, důsledkem komercializace sportu je výrazný příliv finančních prostředků do sportu. Kariéra vrcholových sportovců se tak stala mnohem atraktivnější a ti, kteří mezi nimi vynikají, si zajišťují zcela výjimečné životní podmínky.¹⁴⁰ Proto je snem mnoha mladých lidí stát se slavným sportovcem, být

¹³⁹ ALTSCHULLER, G., *Etika v lékařství ve svých vztazích k osobě Hippokratově a k filosofii pozdějších věků*, Praha 1930.

¹⁴⁰ Srov. SLEPIČKA, P., *Sport a podstata dopingu*, in: NEKOLA, J. a kol., *Doping a sport*, Olympia, Praha 2000, str.13.

úspěšným atletem, tenistou, fotbalistou. A přestože řadu let věnují tvrdé přípravě, jen nepatrnému zlomku z nich se to podaří.

Každý profesionální sportovec bývá při provozování svých sportovních aktivit vázán smlouvou, z které mu vyplývá řada povinností. Mezi ně také patří respektování antidopingových pravidel. Proto má k dispozici nezbytné informace o dopingu, proč je zakázán, jaké látky a metody jsou nedovolené, jaké jsou možné zdravotní důsledky jejich používání, jak probíhá dopingová kontrola atd. Rovněž ví, že nález dopingu by vedl k zastavení jeho činnosti jako profesionálního sportovce.

Výše odměňování sportovců závisí nejen na výkonnosti, ale především na popularitě daného sportu a jeho mediální sledovanosti. Přestože finanční ohodnocení nemusí být pro sportovce tím nejdůležitějším motivem, zabezpečuje mu a případně i jeho rodině vyšší životní standard.

Proto je udržení výkonnostní úrovně a tudíž i společenského postavení a určitého způsobu života pro profesionálního sportovce hlavní prioritou. Není tedy divu, že trénuje a podává výkony pod určitým tlakem. Případný neúspěch by byl považován za selhání, následovala by kritika a tudíž i nižší finanční ohodnocení. Při opakovaném neúspěchu by pak mohl očekávat vyřazení z týmu, anebo neprodloužení smlouvy. A to je perspektiva, která je pro každého profesionálního sportovce těžko přijatelná. Chce-li si tudíž při dlouhodobé stagnaci výkonnosti obnovit svou bývalou pozici, dostat podmínkám smlouvy, finančně zabezpečit rodinu, musí přemýšlet o řešení vzniklé situace. Pokud již není fyzicky schopen tréninkové dávky zvýšit, anebo konstatuje, že není vybaven dostatečným talentem, naskýtá se mu v zájmu jeho cíle možnost užití dopingu. Nutně si ale hned musí uvědomit, že by to znamenalo porušení pracovní smlouvy a zásad čestného zápolení.

Řada sportovců v určitých sportovních odvětvích však vstupuje do profesionálního sportu už s tím, že dopingové látky a metody používá. Doping je pak pro ně samozřejmostí. Jsou si vědomi rizika možného odhalení, proto jsou také velmi obezřetní a připraveni se dopingové kontrole vždy nějakým způsobem vyhnout. Patří také mezi největší kritiky antidopingových pravidel, neboť při pozitivním dopingovém nálezu jsou to oni, kteří přicházejí o licence, profesionální smlouvy, ztrácejí své zaměstnání. Málokdy si však uvědomují, že jako profesionálové selhali.

3.5 Zdravotní důsledky dopingu

Jedním z hlavních důvodů, proč je doping ve sportu zakázán, je ochrana zdraví sportovců.¹⁴¹ O tom, že je to pádný důvod, svědčí mnohá úmrtí sportovců, ať už při soutěžích, mimo ně, anebo nedlouho po skončení sportovní kariéry. Mnoho sportovců se užíváním dopingu trvale zařadilo mezi pacienty s různým stupněm zdravotního postižení.

Otázku, zda doping může poškodit zdraví, si dopující sportovci kladou neradi. Vědí, že jakási rizika existují, ale myslí si, že se jich netýkají. Domnívají se, že berou ověřené preparáty a dávky, které jsou zcela bezpečné.

Dopingové látky nejsou ničím jiným než léky, které jsou za účelem dopingu zneužívány. Léky jsou určeny nemocným lidem, kteří v zájmu úspěšné léčby musí dodržovat určitý režim. Tento režim samozřejmě nepředpokládá heroické sportovní výkony a vyčerpání do krajnosti. Dávka léku, která je pro pacienta terapeutická, může být totiž pro sportovce během maximálního výkonu smrtelná.¹⁴²

Dopingové látky, které se užívají ve sportu za účelem zvýšení sportovní výkonnosti, mají své hlavní a vedlejší účinky. Hlavní a žádaný účinek však někdy bývá méně vyjádřen. Proto „dopingoví experti“ hledají takové kombinace látek, aby se jejich „příznivé“ účinky zesilovaly a ty vedlejší relativně zeslabovaly.

Androgenní anabolické steroidy jsou skupinou dopingových látek, která je nejznámější, nejsledovanější, ale také v dopingu nejpoužívanější. Odhaduje se, že v USA zhruba 1 milion Američanů anabolické steroidy užívá, anebo je v minulosti užívalo. Jedna ze studií v USA ukázala, že více než 6 procent středoškoláků užívalo anabolické steroidy jen proto, aby jejich vzhled byl „mužnější“.¹⁴³ Mezi nejčastější vedlejší projevy jejich užívání náleží akné, zvýšená agresivita, maskulinizace u žen, poškození jater a ledvin, častější vznik nádorů jater a prostaty. Není vzácné ani poškození srdce, které může předčasně ukončit život dopujícího sportovce.¹⁴⁴

¹⁴¹ Srov. DE MERODE, A., *The development, objectives and activities of the IOC Medical Commission*, in: DIRIX, A. et al., *The Olympic Book of Sports Medicine*. Blackwell Scientific Publications, Oxford 1988, str.3.

¹⁴² Srov. NEKOLA, J., *Nová éra dopingu ve sportu*, in: NEKOLA, J. a kol., *Doping a sport*, Olympia, Praha 2000, str.31.

¹⁴³ Srov. COWAN, D., *Drug abuse*, in: HARRIES, M. et al., *Oxford Textbook of Sports Medicine*, Oxford University Press, New York 1994, str.320.

¹⁴⁴ Srov. DELIGIANNIS, A., *Cardiac Side Effects of Anabolics*, in: PETERS, C. et al., *Biomedical Side Effects of Doping*, Sport und Buch Strauss, Köln 2001, str.81-86.

Z hormonů se zvláště „proslavil“ erythropoetin, a to během cyklistického závodu Tour de France v roce 1998. Jeho užití zvyšuje aerobní kapacitu a tudíž zlepšuje vytrvalostní schopnosti. Zmnožení počtu červených krvinek však může mít za následek vznik trombózy, srdeční infarkt nebo mozkovou cévní příhodu. Řada cyklistů na doping pomocí erythropoetinu již doplatila svým životem.¹⁴⁵

Diuretika zvyšují produkci moče a ve sportu se zneužívají ke snížení koncentrace dopingové látky v moči. Jejich neuvážené podání může vést k těžké dehydrataci, která může mít až fatální následky.¹⁴⁶

Účinky stimulujících látek se projevují zrychlením srdeční frekvence, zvýšením krevního tlaku, neklidem, poruchami srdečního rytmu. Při velkém fyzickém vypětí může dojít až k srdeční zástavě.

Krevní doping je podání krve nebo červených krvinek a jim podobných produktů. Dostává-li sportovec krev od jiného dárce, musí počítat s větším stupněm rizika. V první řadě je zde možnost přenosu nemoci AIDS a hepatitidy. Mohou se rovněž objevit alergické reakce, které jsou někdy komplikovány rozvojem šokového stavu. Transfúze nekompatibilní krve může skončit smrtí.¹⁴⁷

Zakázanou metodou je rovněž katetrizace. Je to metoda, kdy je do močového měchýře sportovce pomocí katetru vpravena moč, a to buď jeho vlastní, uchovaná z období, kdy sportovec nedopoval, anebo to může být moč cizí. Je zde velká pravděpodobnost zanesení infekce do močového měchýře s následnými záněty močových cest a dalšími komplikacemi.¹⁴⁸

To byl jen stručný výčet rizik, se kterými je nutno počítat. Sportovci ale mohou mít s dopingem i „dobrou“ zkušenost. Změny ve zdravotním stavu se u nich objevují pouze na přechodnou dobu, průvodní účinky dopingových látek jsou „v mezích normy“, neboť na ně byli předem upozorněni. Tito sportovci si nepřipouští, že by doping u nich mohl zdravotní postižení vyvolat. Alespoň prozatím.¹⁴⁹

¹⁴⁵ Srov. JELKMANN, W., *Beneficial and Adverse Effects of Erythropoietin Therapy*, in: PETERS, C. et al., *Biomedical Side Effects of Doping*, Sport und Buch Strauss, Köln 2001, str.59-70.

¹⁴⁶ Srov. VOY, R., *Clinical aspects of the doping classes*, in: DIRIX, A. et al. *The Olympic Book of Sports Medicine*. Blackwell Scientific Publications, Oxford 1988, str.665-666.

¹⁴⁷ Srov. DIRIX, A., *Narcotics*, in: DIRIX, A. et al., *The Olympic Book of Sports Medicine*. Blackwell Scientific Publications, Oxford 1988, str.674-675.

¹⁴⁸ Srov. MERTA, M., *Infekce močových cest*, in: KLENER, P. a kol., *Vnitřní lékařství, IV.díl*, Karolinum, Praha 1999, str.100.

3.6 Odklon od ideálů sportu

Není větší motivace pro sportovce, než se stát olympijským vítězem a v neolympijských sportech mistrem světa. Olympijské hry jsou v daném roce největší a nejsledovanější sportovní událostí. Žádná jiná světová soutěž není spojena s tolika slzami štěstí, ale i zklamání. Mezinárodní olympijský výbor dává šanci zvítězit všem sportovcům, kteří se o to chtějí pokusit. Proto se už po několik desítek let snaží, aby na stupních vítězů nestanuli ti, kteří toho nejsou hodni, tj. dopující sportovci.

Olympismus představuje životní filosofii, která povznáší a sjednocuje do vyváženého celku schopnosti těla, vůle a ducha. Sladěním sportu s kulturou a vzděláním se olympismus snaží vytvořit způsob života založeného na radosti v úsilí, na výchovné hodnotě dobrého příkladu a na úctě ke všeobecně platným základním etickým zásadám.¹⁵⁰

Zápolení v duchu fair-play, vzájemné uznávání, tolerance, solidarita, čistota, upřímnost, přátelství, to vše jsou hodnoty, které ke sportu patří. Praxe používání dopingu však všechna tato pozitiva rázně popírá.

O jaké upřímnosti a jakém přátelství můžeme hovořit mezi „sportovci“, když jeden druhého podvádí? Kam se ztratilo to vzájemné uznávání, tolerance a solidarita, když jsou sportovci někdy vedeni až k tomu, aby své soupeře nenáviděli? Tato neblahá situace ve sportu avšak pouze odráží situaci ve společnosti, která je do značné míry nemocná.

3.7 Přilnutí ke zlu

Praxe dopingu je zlem, je jakýmsi „vedlejším produktem“ sportu. Je „parazitem“ na tom, co je dobré. A sport dobrem rozhodně je.

---

¹⁴⁹ Srov. JURÁK, P., *Doping a zdraví*, in: NEKOLA, J. a kol., *Doping a sport*, Olympia, Praha 2000, str.58-59

¹⁵⁰ Srov. *The Olympic Movement*, International Olympic Committee, Lausanne 1997, str.9: „Olympism is a philosophy of life, exalting and combining in a balanced whole the qualities of body, will and mind. Blending sport with culture and education, Olympism seeks to create a way of life based on the joy found in effort, the educational value of good example and respect for universal fundamental ethical principals.“

Na zasedání Mezinárodního olympijského výboru v Seoulu v roce 1988 prohlásil jeho prezident, pan Juan Antonio Samaranch, o dopingu následující:

*„Ano, doping znamená smrt. Fyzickou smrt, jak to ukázaly tragické případy v nedávné minulosti. A pak také smrt ducha a rozumu souhlasem s podváděním a se zakrýváním svých fyzických možností při uvědomění si neschopnosti překračovat své limity a při neochotě se spokojit se sebou samým. A konečně mravní smrt přestoupením pravidel chování, které každá lidská společnost vyžaduje.“*¹⁵¹

Dopující sportovci si ovšem neuvědomují, že jsou to především oni, kdo zneužívají olympijské heslo „citius, altius, fortius“, že jsou to nakonec oni, kdo ve většině sportovních odvětví posouvají výkonnostní hranice, že jsou to oni, kdo „nutí“ mnohé ostatní a třeba i talentovanější sportovce doping používat, anebo o jeho použití alespoň uvažovat.

3.8 Zatvrzelost

Sportovci, který se rozhodli pro doping, chtějí dosahovat vítězství za každou cenu. Nejsou k tomu motivováni ničím ušlechtilým, neboť prostředky, které na cestě k úspěchům využívají, ona vysněná „vítězství“ do značné míry degradují. Je to touha po vyniknutí, slávě, společenském uznání, po penězích a vysokém životním standardu, je to touha, která ovládla jejich rozum. Snaží se vynikat nad své možnosti, chtějí si přisvojovat dobra, na která nemají nárok. Vůle pak už jen realizuje to, co jejich zatemnělý rozum vidí jako základní prioritu.

Ten, kdo zvolí doping jako cestu, po které chce za svým cílem kráčet, si uvědomuje, že jeho plán musí zůstat skrytý. Tato cesta je ovšem dlouhá a nebude z ní úniku, ledaže by se jednou přiznal.

Dopující sportovec si tak nasadí „masku“ a začne hrát někoho, kým není. Role podvodníka bude vždy stejná, ať je to v přípravě, při soutěži, při dekorování vavříny,

---

¹⁵¹ Srov. J.A.SAMARANCH, *Excerpt*, in: JACKSON, R. et al., *Sport Medicine Manual*, International Olympic Committee, Lausanne 1990, str.95.

před diváky, v rozhovorech pro media, při besedách s mládeží, anebo i před sebou samým. Role herce bude stejná vždy a všude.

Toto tvrdošíjné přilnutí ke zlu musí ovšem každého takového „sportovce“ poznamenat. Zvláště pak proto, že je tak dlouhodobé. Setrvávání ve zlém se nutně hluboko zarývá do jeho osobnosti, vede k „tvdosti srdce“. To se pak samozřejmě musí projevit v jeho chování.

Lze usuzovat, že sportovci, kteří dopovali, vidí své úspěchy po letech již v poněkud jiném světle. I když většině z nich nebyl doping oficiálně prokázán a tudíž jim jejich medaile nikdo nevezal a nikdo jejich výkony ze světových sportovních tabulek nevy mazal, přesto si již uvědomují, že svůj sportovní boj vlastně prohráli. Nadále však zůstávají u své lži, nadále setrvávají ve svém pokrytectví. Otázkou ale je, jak svou sportovní kariéru budou hodnotit na sklonku svého života.

3.9 Tolerance dopingu

Pod pojmem tolerance si představujeme snášenlivost k názorům a jednání druhých lidí, odlišným od názoru a jednání vlastních.¹⁵² Lze tedy usuzovat, že pokud se vlastní názor na určité jednání shoduje se zákonem nebo pravidly, tj. je v souladu s jednáním dovoleným, musí nutně odlišný názor souviset spíše s jednáním nedovoleným.

Pokud jde o doping a jeho toleranci, je nutno konstatovat, že sportovní veřejnost toleruje doping do značné míry. Dokazují to i výzkumné studie P.Slepičky a kol. z let 1997, 1998 a 1999. Pouze dvě třetiny z dotázaných mladých lidí vidí nutnost vyloučení dopingu ze sportu. Téměř polovina pak považuje doping za nedílnou součást vrcholového sportu.¹⁵³

Vyjdeme-li z uvedené studie, celá třetina z dotázaných používání dopingu ve sportu toleruje. A to je něco nezdravého. Souhlasí s podváděním, s jednáním, které je nedovolené, neetické a v rozporu s fair-play. Je tedy až s podivem, kolik mladých lidí má v tomto ohledu laxní svědomí, kolik z nich se nestaví za čestnost a poctivost v rámci sportovního zápolení.

¹⁵² Srov. ŘÍMAN, J. a kol., *Malá československá encyklopedie*, díl VI., Academia, Praha 1987, str.237.

¹⁵³ Srov. SLEPIČKA, P., *Prevence a její úloha v boji proti dopingu*, in: NEKOLA, J. a kol., *Doping a sport*, Olympia, Praha 2000, str.108-109.

před diváky, v rozhovorech pro media, při besedách s mládeží, anebo i před sebou samým. Role herce bude stejná vždy a všude.

Toto tvrdošíjné přilnutí ke zlu musí ovšem každého takového „sportovce“ poznamenat. Zvláště pak proto, že je tak dlouhodobé. Setrvávání ve zlém se nutně hluboko zarývá do jeho osobnosti, vede k „tvdosti srdce“. To se pak samozřejmě musí projevit v jeho chování.

Lze usuzovat, že sportovci, kteří dopovali, vidí své úspěchy po letech již v poněkud jiném světle. I když většině z nich nebyl doping oficiálně prokázán a tudíž jim jejich medaile nikdo nevzal a nikdo jejich výkony ze světových sportovních tabulek nevyrazil, přesto si již uvědomují, že svůj sportovní boj vlastně prohráli. Nadále však zůstávají u své lži, nadále setrvávají ve svém pokrytectví. Otázkou ale je, jak svou sportovní kariéru budou hodnotit na sklonku svého života.

3.9 Tolerance dopingu

Pod pojmem tolerance si představujeme snášenlivost k názorům a jednání druhých lidí, odlišným od názoru a jednání vlastních.¹⁵² Lze tedy usuzovat, že pokud se vlastní názor na určité jednání shoduje se zákonem nebo pravidly, tj. je v souladu s jednáním dovoleným, musí nutně odlišný názor souviset spíše s jednáním nedovoleným.

Pokud jde o doping a jeho toleranci, je nutno konstatovat, že sportovní veřejnost toleruje doping do značné míry. Dokazují to i výzkumné studie P.Slepičky a kol. z let 1997, 1998 a 1999. Pouze dvě třetiny z dotázaných mladých lidí vidí nutnost vyloučení dopingu ze sportu. Téměř polovina pak považuje doping za nedílnou součást vrcholového sportu.¹⁵³

Vyjdeme-li z uvedené studie, celá třetina z dotázaných používání dopingu ve sportu toleruje. A to je něco nezdravého. Souhlasí s podváděním, s jednáním, které je nedovolené, neetické a v rozporu s fair-play. Je tedy až s podivem, kolik mladých lidí má v tomto ohledu laxní svědomí, kolik z nich se nestaví za čestnost a poctivost v rámci sportovního zápolení.

¹⁵² Srov. ŘÍMAN, J. a kol., *Malá československá encyklopedie*, díl VI., Academia, Praha 1987, str.237.

¹⁵³ Srov. SLEPIČKA, P., *Prevence a její úloha v boji proti dopingu*, in: NEKOLA, J. a kol., *Doping a sport*, Olympia, Praha 2000, str.108-109.

3.10 Tendence doping legalizovat

V posledních letech se nejen ve světě, ale i u nás objevují hlasy volající po legalizaci dopingů ve sportu. Tito obhájci dopingů tvrdí, že zákaz dopingů vede k diskriminaci sportovců, že diváci chtějí vidět co nejlepší výkony, že dopingové kontroly jsou neúčinné, že boj proti dopingům je finančně náročný.

Je nasnadě, že tyto a jim podobné argumenty vyslovují ti, kteří doping používají, podávají, distribuují, jeho podávání schvalují, anebo alespoň tolerují. Ve svých úvahách však zcela opomíjejí důvody, proč je vlastně doping zakázán.

- Prvním důvodem je ochrana etických hodnot, které ke sportu patří. Doping je v rozporu s duchem sportu, s olympijskou myšlenkou, je podvodem, lží, pokrytectvím.
- Druhým důvodem je ochrana zdraví sportovců, které je užívání dopingů vážně ohroženo. Početná řada úmrtí to dokazuje.
- Třetím důvodem je zajištění stejných šancí pro všechny. Dopující sportovci tuto šanci umenšují těm, kteří usilují o vítězství poctivým způsobem.¹⁵⁴

Je až překvapující, jak „široké“ svědomí zastánci dopingů mají. Stojí za to se pozastavit nad hlavními argumenty, kterými legalizaci dopingů obhajují.

„Zákaz dopingů vede k diskriminaci sportovců.“ S takovým tvrzením nelze souhlasit. Všichni, kteří do vrcholového nebo profesionálního sportu vstupují, dobře vědí, že dopingové praktiky jsou zakázány. Ve smlouvách se sportovci je navíc tato skutečnost jasně zohledněna. Jsou to však dopující sportovci, kteří daná antidopingová pravidla porušují. Je-li jim pak podvod dopingů prokázán a přijdou o zaměstnání, nejedná se o diskriminaci, nýbrž o náležitý trest.

---

¹⁵⁴ Srov. DE MERODE, A., *The development, objectives and activities of the IOC Medical Commission*, in: DIRIX, A. et al., *The Olympic Book of Sports Medicine*. Blackwell Scientific Publications, Oxford 1988, str.3.

Podobně i profesionální řidič, jestliže poruší pravidla silničního provozu tím, že řídí v opilosti a je mu to prokázáno, přichází o řidičský průkaz a následně i o práci. Nikoho však nenapadne, že by se zde o nějakou diskriminaci jednalo.

„*Diváci chtějí vidět co nejlepší výkony.*“ Jedná se zde jen o polopravdu. Diváci chtějí vidět vítěze, ale je jim jedno, zda například v běhu na 100 metrů zvítězí časem 9,85 sec., anebo 10,00 sec. Zlatá medaile se neuděluje za výkon, ale za vítězství.

Uvedený argument se snad mohl očekávat od diváků při gladiátorských hrách ve starověkém Římě. Aktéři se cvičili v umění zabíjet a během samotných her bojovali „na život a na smrt“. Evidentně v tom nebylo nic ušlechtilého, šlo jen o velmi drastickou zábavu římského lidu.

„*Dopingové kontroly jsou neúčinné.*“ Toto tvrzení do značné míry odráží skutečnost, že vývoj dopingových látek je vždy vpředu před jejich detekcí. Prokazování nových preparátů se tak děje s různě dlouhým zpožděním. Neznamená to však, že by dopingové kontroly byly neúčinné. Svědčí o tom početná řada sportovců, jimž byl doping prokázán, a také obava, s kterou dopující sportovci ke kontrole přistupují.

Nabízí se nám zde analogie s potíráním trestné činnosti. Je totiž obecnou zkušeností, že ne každý trestný čin bývá odhalen. To však neznamená, že kvůli tomu budeme kriminalitu tolerovat.

„*Boj proti dopingu je finančně náročný.*“ Z uvedených argumentů je pouze tento pravdivý, i když v daném kontextu poněkud slaboduchý. Proč ale zastánci dopingu také neuvádějí finanční náklady na léčení a sociální dávky těch, kteří si své zdraví díky dopingu poškodili?

Tento argument vybízí k šetření na nepravém místě. Každá ochrana práv či hodnot však něco stojí a každá společnost na tyto účely finanční prostředky vyčleňuje. Chceme-li tedy, aby sport zůstal sportem, je nutné v boji proti dopingu pokračovat, i když se to těm, kteří dopují, moc nelíbí.

4. PREVENCE DOPINGU VE SPORTU

4.1 Pojem prevence

Název „prevence“ pochází z latinského slovesa *praeveniō, īre, vēnī, ventum* a znamená *jít vpředu, předejít* a také *zabránit*. Ve sportovní terminologii se slovo prevence používá především v souvislosti se zraněními a s dopingem.

Dělení na primární, sekundární a terciární prevenci, jak je například běžné v medicíně, se v boji proti dopingů prakticky neužívá. Jestliže se zde hovoří o prevenci, míní se jí vlastně „primární prevence“, která zahrnuje veškeré aktivity, jejichž cílem je zabránit užívání dopingů ve sportu.

Tato odlišnost je způsobena tím, že „sekundární prevence“ nenalézá své adresáty, tj. sportovce, kteří již doping užívali. Po průkazu dopingů totiž jeho použití popírají a jakékoliv výzvy k opuštění dopingové praxe považují za nepatřičné.

4.2 Stanovení výchovných cílů

Úspěšná prevence dopingů ve sportu je záležitostí dlouhodobou. Chceme-li, aby sportovci v budoucnu odolávali pokušení dopingů, musí mít osobnostní vlastnosti, které je k takovému jednání uschopňují. Tyto vlastnosti mohou získat v průběhu dospívání náležitou výchovou.

Avšak dříve, než někoho začneme vychovávat, musíme stanovit výchovné cíle a teprve potom hledat metody k jejich dosažení. Výchovným cílem rozumíme to, čeho chceme výchovnými úkony dosáhnout. Obsahem tohoto cíle jsou ideály osobnosti, představy o tom, jaká má osobnost být, jaký mravní postoj má mít. W.Brezinka říká, že ve výchovné praxi jde především o veřejně potvrzené ideály, které se staly součástí mravů, morálky a práva.¹⁵⁵

K základním výchovným cílům řadíme získání schopnosti poznávat, co je mravně dobré nebo zlé. Jde o schopnost, která se rozvíjí výchovou svědomí, poznáváním mravního zákona.

---

¹⁵⁵ Srov. BREZINKA, W., *Filozofické základy výchovy*, Zvon, Praha 1996, str.13-16.

Očekáváme-li od dospívajícího sportovce, že získá pevnou dispozici konat dobro, musí být jeho výchova zaměřena na rozvoj mravních ctností.

Právě tyto dva cíle považujeme v prevenci dopingu za nejdůležitější. Měly by však zasáhnout nejen samotné sportovce, ale i jejich okolí a co nejširší veřejnost.

4.3 Výchova svědomí

Výchovu svědomí je nutno považovat za důležitou součást prevence, za skutečnou rezervu v boji proti dopingu ve sportu. Pokud totiž dospívající jedinec sportuje v prostředí, kde se doping používá, a přitom jeho svědomí je laxní, snadno pokušení dopingu podlehne.

H.Weber uvádí, že vědomosti o morálce se zahrnují do oblasti svědomí, jde tak vlastně o výchovu svědomí. Říká, že v tomto úsilí se nejedná jen o znalost etických hodnot a norem, nýbrž také o ztotožnění se s tím, co bylo konkrétně zprostředkováno. Proto se o svědomí mluví teprve tehdy, když si člověk morální představy nejen uvědomuje, ale také je schvaluje.¹⁵⁶

Pokud je tedy sportovec přesvědčen o správnosti zákazu dopingu a do značné míry si uvědomuje důvody jeho zákazu a souhlasí s nimi, pak je jeho svědomí v tomto ohledu správné a pravdivé. Při nabídce dopingu je schopen se náležitě rozhodovat a dopingu snadněji odolat.

Aby naše svědomí bylo správné a pravdivé ve všech oblastech, musíme se zdokonalovat v poznávání mravního zákona, což je přirozeně úkol na celý život. Katechismus katolické církve zdůrazňuje, že svědomí musí být vychováváno už od dětství, kde se člověk učí poznávat a prakticky uplatňovat mravní zákon. Na této cestě mu zvláště pomáhá Boží slovo, zpytování svědomí a modlitba, velkou oporou jsou mu dary Ducha svatého. „*Výchova svědomí zaručuje svobodu a plodí pokoj v srdci.*“¹⁵⁷

¹⁵⁶ Srov. WEBER H., *Všeobecná morální teologie*, Zvon, Vyšehrad, Praha 1998, str.173.

¹⁵⁷ Srov. *Katechismus katolické církve*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2001, str.451.

4.4 Výchova učí ctnostem

Ctností se myslí pozitivní mravní jednání. Jde o jednání, které významně zkvalitňuje mezilidské vztahy. T.Akvinský vnímá ctnost jako habitus, který nastálo zdokonaluje svého nositele v jeho konání, a ctnost definuje jako „*habitus operativus bonus*“. Aristoteles spatřuje ctnost ve středu mezi dvěma krajnostmi a poukazuje na nutnost nácviku ctnosti.¹⁵⁸

Katechismus katolické církve definuje ctnost jako trvalou a pevnou dispozici činit dobro. Jedná se o pevné postoje a ustálené sklony, které vnášejí řád do našich vášní a naše chování usměrňují. Ctnost člověku dovoluje vydávat ze sebe to nejlepší.¹⁵⁹

Antika označuje čtyři mravní ctnosti jako kardinální: prozíravost, spravedlnost, statečnost a uměřenost. Mezi mravní ctnosti jistě patří mnoho dalších, ale je snaha je řadit pod ctnosti kardinální.

- Prozíravost (moudrost) disponuje člověka k dobré volbě prostředků, které směřují k mravně dobrému cíli. Moudrost je správným pravidlem jednání, díky ní ve svém svědomí poznáváme, co je dobré a zlé.
- Spravedlnost je trvalá a pevná vůle dávat bližnímu, co mu náleží, přiznat každému jeho právo. Spravedlnost tak podporuje přiměřené vztahy k lidem a ke společnému dobru
- Statečnost trvale uschopňuje člověka prosadit se při obtížích skrze mravní dobro, zabezpečuje pevnost v jeho úsilí. Ke statečnosti jsou přidružovány ctnosti věrnosti, vytrvalosti, trpělivosti a velkomyslnosti.
- Uměřenost (mírnost) usměrňuje do správných mezí lidskou žádostivost, které se týkají věcí správných a dovolených, avšak mohou v životě člověka nabýt nesprávného významu. Mírnost umenšuje přitažlivost rozkoší, uchovává člověku zdravou rozvážnost.

Pro ctnost je charakteristická stálost dobrého jednání, která také předznamenává, jak se kdo v jisté situaci zachová. Tato stálost v mravním jednání pak navozuje důvěru, jistotu a spolehlivost.¹⁶⁰

¹⁵⁸ Srov. SKOBLÍK, J., *Přehled křesťanské etiky*, Karolinum, Praha 1997, str.110-113.

¹⁵⁹ Srov. *Katechismus katolické církve*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2001, str.454.

¹⁶⁰ Srov. WEBER, H., *Všeobecná morální teologie*, Zvon, Vyšehrad, Praha 1998, str.342-343.

Ctnosti získáváme dlouhodobým nácvikem, přičemž základním předpokladem je zde zaujetí pro dobro. Ctnosti se utvářejí a zachovávají ne jediným činem, nýbrž stále se opakujícím jednáním, jehož smyslem je umožnit, aby se ctnostné jednání stalo snadnějším a později zcela samozřejmým.¹⁶¹

Katechismus zdůrazňuje, že cvičení se ve ctnostech je ožíváno a podněcováno láskou, neboť ta je „svorníkem dokonalosti“, je „formou“ ctností, člení je a dává jim řád. Dále říká, že „*vede-li křesťan mravný život oživovaný láskou, dává mu to duchovní svobodu Božích dětí.*“¹⁶²

Získáváním ctností si člověk osvojuje vnitřní principy správného jednání a takové jednání mu působí radost. Jeho svoboda následně roste, možnost hřešit se umenšuje.¹⁶³

Vytrvalost, statečnost, trpělivost, prozíravost - to jsou vlastnosti, které musí mít každý vrcholový sportovec, chce-li patřit mezi ty nejlepší. Ale i sportovci, kteří doping používají, tyto ctnosti mají, ovšem ne v plnosti. Tento „defekt na kráse“ si však dopující sportovci neuvědomují.

4.5 Preventivní výchovný systém Dona Boska

Chceme-li poukázat na význam křesťanských hodnot v prevenci dopingu, nelze se nezmínit o preventivním výchovném systému Dona Boska. Svou výchovnou metodu sepsal v dokumentu „*Preventivní systém při výchově mládeže*“ z roku 1877, který byl součástí Pravidel pro domy Společnosti svatého Františka Saleského.

Don Bosko uvádí, že tento preventivní systém je vstupní branou k salesiánské výchově a opírá jej o rozum, náboženství a laskavost. Vychovatel se snaží učinit z žáka dobrého člověka a zároveň i přítele. Mluví se žákem jako milující otec, radí mu, láskyplně ho opravuje a vlastně tak působí, že je pro něj nemožným se dopouštět provinění. Napomíná-li ho, děje se tak v přátelském duchu, aby nebyl narušen jejich srdečný vztah. Získá-li jeho srdce, bude mít na něj velký vliv.¹⁶⁴

¹⁶¹ Srov. WEBER, H., *Všeobecná morální teologie*, Zvon, Vyšehrad, Praha 1998, str.338.

¹⁶² Srov. *Katechismus katolické církve*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2001, str.460.

¹⁶³ Srov. BENEŠ, A., *Principy křesťanské morálky*, Krystal OP, Praha 1997, str.60.

¹⁶⁴ Srov. FONTANA, U., *Člověk a zasvěcení v duchu Dona Boska po sto letech od jeho smrti*, PORTÁL, Praha 1992, str.59-60.

Don Bosko říká, že preventivního systému se v praxi používá důsledně podle slov svatého Pavla: „*láska je trpělivá, laskavá, nehledá svůj prospěch, všechno vydrží, neztrácí naději, je vytrvalá...*“, a proto se domnívá, že preventivní systém může uplatňovat pouze křesťan.¹⁶⁵ „*Chce-li vychovatel, aby ho žáci poslouchali, a aby dosáhl svého cíle, musí stále používat rozum a náboženství jako svoje nástroje*“.¹⁶⁶

Výchovná metoda Dona Boska doznala svého uznání i ze strany státní moci. Na dotaz po příčině úspěchu své metody Don Bosko poukázal na skutečnost, že stát jen poroučí a trestá, on a jeho spolupracovníci však uplatňují vliv mravní, obracejí se především na srdce mládeže. „*Řeč srdce je mnohem přesvědčivější, je mnohem účinnější než řeč moci nebo prospěchu. A jestliže doprovází řeč srdce rozum, pak je úspěšný výsledek jistý*“.¹⁶⁷

Vztah vychovatele a žáka, jak jej nastínil Don Bosko, je vlastně „pomocným vztahem“, kdy vychovatel chce být svým žákům prospěšný, chce pomoci rozvinout jejich osobní schopnosti. Tělocvik, hudba, recitace, divadlo a vycházky jsou pak považovány za velice účinné prostředky, jimiž se dosahuje kázně a podporuje zdraví a mravnost.¹⁶⁸

Preventivní výchovný systém byl vlastně řádem dobrého chodu v jeho ústavech. Hlavním posláním byla společenská, mravní a odborná výchova, jinak řečeno dát hochům přiměřené vzdělání, umožnit jim výuku v řemeslech a pomáhat jim v jejich uplatnění ve světě. Celá výchova je pak přípravou na křesťanský život. Don Bosko k tomu říká: „*Preventivní systém vychovává z žáka přítele, který vidí ve svém asistentovi dobrodince, který ho upozorňuje jen proto, že z něho chce vychovat dobrého člověka a uchránit ho před nepříjemnostmi, tresty a ostudou*“.¹⁶⁹

A právě ono „uchránění před nepříjemnostmi, tresty a ostudou“ je pro prevenci dopingů velmi důležité. Všechny nepříjemnosti se sportovec samozřejmě nejlépe vyvaruje tak, když dopingové praktiky ve své přípravě nepřipustí.

¹⁶⁵ Srov. FONTANA, U., Člověk a zasvěcení v duchu Dona Boska po sto letech od jeho smrti, PORTÁL, Praha 1992, str.63.

¹⁶⁶ Srov. ibidem, str.60.

¹⁶⁷ Srov. ibidem.

¹⁶⁸ Srov. ibidem, str.67-68.

¹⁶⁹ Srov. ibidem, str.72-73.

4.6 Problém boje proti dopingů ve sportu

Současný boj proti dopingů ve sportu je postaven na prevenci, dopingových kontrolách a sankcích.

- a) Výchovné preventivní programy, jak ukázal P.Slepička, jsou účinné pouze tehdy, jestliže jsou aplikovány systematicky a tudíž dlouhodobě. Krátkodobé, epizodické působení nepřináší téměř žádné změny v názorech, natož v tendencích dopingů neuzítvat. Jejich účinek je tedy sporný.¹⁷⁰
- b) Dopingové kontroly jsou nejdůležitějším nástrojem boje proti dopingů, a to i přesto, že odhalení dopujících sportovců není zdaleka stoprocentní.¹⁷¹ Je to způsobeno aplikací nově vyvinutých preparátů, které laboratoře nedokáží po jistou dobu detekovat. Svou roli zde hrají vysoce propracované aplikace dopingů a také podvodné praktiky během samotných dopingových kontrol.
- c) Ani pozitivní nález dopingů nemusí vést k pozastavení sportovní činnosti sportovce. Jeho obhájcí se totiž snaží průběh dopingové kontroly i analýzu vzorků v akreditované laboratoři napadnout. Jakékoliv procedurální chyby pak využívají ke zpochybnění výsledku dopingové kontroly. Je rovněž běžnou praxí, že některé sportovní svazy své dopující sportovce kryjí a udělují jim nižší sankce.

Na základě těchto skutečností se lze domnívat, že je to právě prevence, kde máme největší rezervy směřující ke zmírnění užívání dopingů ve sportu. Preventivní programy mají totiž v současné době spíše jen informativní charakter a zabývají se především povinnostmi, zákazy a sankcemi. Soustavnou výchovou se však prakticky nezabývají. Navíc jde většinou jen o nárazové akce, mnohdy s náznakem „*ut aliquid fieri videatur*“.

---

¹⁷⁰ Srov. SLEPIČKA, P., *Prevence a její úloha v boji proti dopingů*, in: NEKOLA, J. a kol., *Doping a sport*, Olympia, Praha 2000, str.113

¹⁷¹ Zástupce USA na Světové konferenci o dopingů ve sportu (Madrid, 15-17.11.2007) sdělil, že atletka Marion Jones, která se k užívání dopingů přiznala, se podrobila více než 120ti dopingovým kontrolám. Výsledek těchto kontrol byl vždy negativní.

I když je škodlivost dopingu v rovině etické zmiňována poměrně často, bohužel zůstává jen u konstatování tohoto faktu, o mravních hodnotách a jak je ve sportu zachovávat se již prakticky dále nehovoří.

Domníváme se proto, že současné programy prevence dopingu ve sportu by měly být doplněny o dlouhodobé projekty, které vycházejí z vhodně zvolených výchovných cílů, přičemž hlavní snahou by mělo být získání pozitivních osobnostních vlastností. Tato výchova by měla být založena na tradičních etických hodnotách, které byly formovány po staletí, a to nejen křesťanstvím. Zasáhnout by měla nejen samotné sportovce, ale i jejich okolí a co nejširší veřejnost.

4.7 Současný stav prevence dopingu ve sportu

V prevenci dopingu se využívají různé programy, které oslovují mládež jak ve školách, tak i ve sportovním prostředí, v oddílech či klubech. Nejrozšířenějším prostředkem zde bývají různé brožury, které jsou mladým sportovcům rozdávány. Informují je o tom, co je doping, jak škodí zdraví, jaké látky a metody jsou zakázané, popisují průběh dopingové kontroly a zmiňují také tresty, které v případě průkazu dopingu sportovce čekají. Podobné materiály jsou vydávány také pro lékaře, trenéry a další, kteří se ve výkonnostním sportu angažují.

Přínosným prostředkem prevence jsou přednášky spojené s videoprojekcí a s následnou diskusí. Jde však většinou o jednorázové akce pořádané ve sportovních třídách či na sportovních gymnáziích. Oblíbené jsou také besedy se slavnými sportovci.

Vesměs se tedy jedná o činnosti, které nemají dlouhodobý charakter. Záleží pak jen na aktivitě oslovených, zda se budou v tomto směru vzdělávat a svůj odmítavý postoj k dopingu náležitě formovat.

4.8 Úloha tělovýchovného pedagoga v prevenci dopingu

Nenápadnou a přesto nejdůležitější úlohu v prevenci dopingu mezi mládeží však hrají učitelé tělesné výchovy. Po řadu let v rámci hodin tělesné výchovy mají možnost rozvíjet pohybové dovednosti svých žáků, přivádět je ke sportu a vychovávat je

k jednání a k soutěžení v duchu fair-play. Aby se jim to nakonec podařilo, mohou se ve svém poslání nechat inspirovat mimo jiné také preventivním výchovným systémem Dona Boska.

Jak jsme viděli, Don Bosko svůj systém opírá o rozum, náboženství a laskavost a domnívá se, že jej v praxi může uplatňovat jenom křesťan. Ponecháme-li rozum i laskavost a místo o náboženství budeme hovořit o křesťanských mravních hodnotách, může tento systém uplatňovat rovněž nekřesťan, a to i v dnešní době, kdy se k náboženství hlásí méně lidí, než tomu bylo dříve.

Učitel tělesné výchovy se v rámci výuky také snaží vychovat z žáka dobrého člověka a zdá se, že oproti jiným pedagogům je jeho pozice v tomto směru snazší. Je iniciátorem pohybových aktivit, které jsou pro žáky duševní relaxací. Ve vyučovacích hodinách si s dětmi hraje, prožívá s nimi radost z pohybu a ze všeho, co se každému z nich podaří. Zajímá se o to, co prožívají, ale i o to, co je trápí. Na rozdíl od ostatních vyučujících tak má větší šanci, že se stane jejich přítelem. Vřelý a láskyplný vztah učitele je následně opětován důvěrou ze strany žáků. Takovýto vztah se pak stává základem úspěšné výchovy.

Tělovýchovný pedagog svými postoji a příkladem své žáky postupně vede k zdravému způsobu života a odrazuje je od špatných návyků. Je také předurčen k tomu, aby je nejen seznamoval s problematikou dopingů, ale aby je časem naučil dopingem pohrdat. Svou angažovaností tak může přispět k tomu, že se jeho žáci jako budoucí výkonnostní sportovci nebo třeba jen jako návštěvníci fit-center k dopingům neuchýlí.

4.9 Úloha trenéra v prevenci dopingů

Trenér je pedagog, který poskytuje své znalosti a dovednosti k tomu, aby sportovec rozvinul svoje schopnosti a nadání. Ve své činnosti navazuje na vše, co se jeho svěřenec doposud naučil, poznává, zda má pro daný sport talent, jakou má vůli, jak pilně je schopen pracovat na rozvoji své výkonnosti.

Trenér má být také vzdělaný. Jeho bohaté vědomosti o tréninkovém procesu, výživě, regeneraci sil a psychologii jsou nezbytným základem úspěchu. Je dobře obeznámen s problematikou dopingů a tudíž schopen svým sportovcům vysvětlit, že kvalitní přípravou mohou svých cílů dosáhnout i bez dopingů.

Trenér své sportovce nejen trénuje, ale i vychovává. Je s nimi během tréninku i při soutěžích, vytváří si s nimi vztah, který je založen na vzájemné důvěře. Vyučuje-li je v duchu fair-play, pak je takové trénování pro sportovce i dobrou školou života. Morální kredit trenéra přitom hraje velmi důležitou roli. A tak, podobně jako Don Bosko, i trenér svým laskavým a moudrým přístupem může přispět k výchově dobrého člověka, sportovce, který vždy hraje „fair“.

4.10 Úloha lékaře v prevenci dopingu

„Dobrý lékař musí nejen znát, ale také umět.“ Takový tvůrčí přístup lékaře, jak říká J.Kořenek, mění jeho zaměstnání v povolání. Poukazuje přitom na skutečnost, že medicína se opírá o dva základní pilíře: tím prvním je lékařská věda a technika, tím druhým lékařské umění a etika.¹⁷²

V prevenci dopingu má lékař zvláště významnou úlohu, neboť je to on, kdo se o problematiku dopingu ve sportu zajímá nejvíce a je tak schopen domyslet možné zdravotní důsledky. A ze všech zúčastněných jediné on skládal přísahu, která ho při výkonu povolání zavazuje.¹⁷³

Etický kodex České lékařské komory obsahuje mimo jiné tři body, které se vztahují k tématu podávání dopingu:

¹⁷² Srov. KOŘENEK, J., *Lékařská etika*, TRITON, Praha 2004, str.166.

¹⁷³ Nejstarším etickým kodexem lékaře je Hippokratova přísaha: „*Přisáhám při lékaři Apollonu, při Hygieii a Panacei, volám za svědky všechny bohyně, že ze všech sil a s plným svědomím budu plnit tento slib: Budu si vážit svého mistra v tomto umění jako svých vlastních rodičů, budu se s ním dělit o svůj příjem, budu mu dávat to, čeho bude mít nedostatek; budu pokládati jeho děti za své bratry pokrevné a ze své strany vyučím je v tomto umění bez odměny a bez závazků. Umožním účast na vědění a naukách tohoto oboru především svým synům, dále synům svého mistra a potom těm, kdo zápisem a přísahou se prohlásí za mé žáky, ale nikomu jinému. Aby nemocní opět nabyli zdraví, nařídím opatření podle svého nejlepšího vědění a posouzení a budu od nich vzdalovati všechno zlé a škodlivé. Nehodlám se pohnouti od nikoho, ať je to kdokoli, abych mu podal jedu nebo abych mu dal za podobným účelem radu. Nedám žádné ženě vložku do pochvy s tím úmyslem, abych zabránil oplodnění nebo přerušil vývoj plodu. Svůj život i své umění budu ceniti jako posvátné; nebudu dělati operace kamene, a vstoupím-li do domu, vejdu tam pro blaho nemocných, zdržím se všeho počínání nešlechtného, neposkvrním se chlípným dotekem s ženami, muži, se svobodnými ani s otroky. O všem co uvidím a uslyším při léčení samém, nebo v souvislosti s tím, zachovám mlčení a podržím to jako tajemství, nebude-li mi dáno svolení k tomu, abych to řekl. Udržím-li pevně a dokonale věrnost této přísaze, buď mi za to dán šťastný život a budoucí zdar ve výkonu povolání, aby má pověst došla chvály pro všechny časy; kdybych však se proti této přísaze prohršel, ať mě postihne pravý opak.*“ In: HAŠKOVCOVÁ, H., *Lékařská etika*, Galén, Praha 1994, str.91-92.

- Lékař nemůže být donucen k takovému lékařskému výkonu (nebo spoluúčasti na něm), který odporuje jeho svědomí.
- Lékař nesmí předepisovat léky, na něž vzniká závislost, nebo které vykazují účinky dopingového typu, k jiným než léčebným účelům.
- Lékař nesmí sám nebo po dohodě s jinými ordinovat neúčelné léčebné, diagnostické a jiné úkony ze zjištěných motivů. V rámci své pravomoci nesmí poskytovat odborně neodpovídající vyjádření, z nichž by plynuly občanům neoprávněné výhody.¹⁷⁴

Proto musí být každý lékař přesvědčen o správnosti boje proti doping, nesmí souhlasit s poškozováním zdraví sportovců. V rámci spolupráce se sportovním svazem zainteresovaný lékař seznamuje trenéry a sportovce s dopingovou problematikou, poukazuje na etické důvody zákazu doping a také varuje před používáním léků, které obsahují dopingové látky.

4.11 Církev k problematice doping ve sportu

Dokumenty II.vatikánského koncilu se otázce doping ve sportu nevěnují. Ani v pozdějších letech se katolická církev k užívání doping ve sportu oficiálně nevyjadřovala. V boji proti doping hrál vůdčí roli Mezinárodní olympijský výbor, který vytrvale poukazoval na zásadu fair-play a doping ve sportu náležitě odsuzoval. Navíc byl hlavní silou v systému provádění dopingových kontrol a udělování sankcí při pozitivním nálezu doping. V roce 1999 tuto úlohu převzala Světová antidopingová agentura WADA. Přímá angažovanost katolické církve v oblasti boje proti doping tudíž nebyla potřebná.

Na internetových stránkách Svatého Stolce nalezneme jen několik příspěvků, které se týkají sportu. Nejvíce asi zaujme projev papeže Jana Pavla II. z 28.října 2000 ke shromáždění sportovců „Jubilee of Sport“, které se uskutečnilo v rámci oslav dvoutisíciletého jubilea. kdy Jan Pavel II. říká, že vyvstává stále více znepokojujících otázek, které se týkají etických hodnot sportovních aktivit. I když zde Svatý Otec slova doping nepoužil, jako jeden z problémů současného sportu jej na mysli jistě měl.¹⁷⁵

¹⁷⁴ Srov. *Etický kodex České lékařské komory*, in: KOŘENEK, J., *Lékařská etika*, TRITON, Praha 2004, str.190.

¹⁷⁵ Srov. http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/speeches/documents/hf_jp-ii_spe_2000...

4.12 Katechismus katolické církve nepřímo od dopingu odrazuje

Katechismus katolické církve se fenoménem dopingu ve sportu přímo nezabývá. Připomíná však, že život a tělesné zdraví jsou cenné dary od Boha, o které máme rozumně pečovat.¹⁷⁶ Říká, že používání drog působí těžké škody na zdraví a lidském životě, jejich užití pak považuje za těžkou vinu.¹⁷⁷ Je tedy evidentní, že křesťanská nauka zneužívání léků odmítá. Dopingové látky nejsou ničím jiným než léky, které jsou za účelem dopingu zneužívány. Léky jsou určeny nemocným lidem, kteří v zájmu úspěšné léčby musí dodržovat určitý režim. Tento režim samozřejmě nepředpokládá heroické sportovní výkony a vyčerpání do krajnosti. Dávka léku, která je pro pacienta terapeutická, může být totiž pro sportovce během maximálního výkonu smrtelná.¹⁷⁸ Používání dopingu může skutečně vést k vážnému poškození zdraví či dokonce ke smrti. Pro křesťana je tudíž takové jednání v příkrém rozporu s pátým přikázáním Desatera „*Nezabiješ*“.

Katechismus dále uvádí, že jakýkoliv způsob nespravedlivého odnímání a užívání majetku druhého odporuje sedmému přikázání Desatera, že spáchaná nespravedlnost vyžaduje odčinění.¹⁷⁹ Dopující sportovec v případě vítězství odnímá tuto poctu tomu, kdo by si ji jinak zasloužil. Nejde o vzácné případy, kdy sportovci po průkazu dopingu musí obdržené medaile vrátit a jejich jména jsou z výsledkových listin vymazána.

Katechismus katolické církve se rovněž jasně vyjadřuje ke lži. A lež je s dopingovou praxí spojena zcela neodmyslitelně. Dopující sportovec musí své jednání zastírat, musí lhát. V případě pozitivní dopingové kontroly použití dopingu rezolutně odmítá. Jeho svědectví není pravdivé a proviňuje se tak proti osmému přikázání Desatera „*Nevydáš proti svému bližnímu křivé svědectví*“. Katechismus označuje lež jako nejotevřenější urážku pravdy, kdy se narušuje vztah člověka nejen k pravdě a k bližnímu, ale i k Bohu.¹⁸⁰ Dále pak o lži říká: „*Má v sobě zárodek duchovní rozpolcenosti a všeho zla, které z ní pochází. Lež je škodlivá pro každou společnost; podryvá důvěru mezi lidmi a přetrhává společenské vztahy.*“¹⁸¹

¹⁷⁶ Srov. *Katechismus katolické církve*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2001, str.456.

¹⁷⁷ Srov. *ibidem*, str.561.

¹⁷⁸ Srov. NEKOLA, J., *Nová éra dopingu ve sportu*, in: NEKOLA, J. a kol., *Doping a sport*, Olympia, Praha 2000, str.31.

¹⁷⁹ Srov. *Katechismus katolické církve*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2001, str.596.

¹⁸⁰ Srov. *ibidem*, str.601.

¹⁸¹ Srov. *ibidem*, str.602.

Sportovec, který je křesťanem, má přece jen větší naději, že se k dopingu neuchýlí. Více si totiž uvědomuje, že doping není jen podvodem, sebepoškozováním a lží, ale že je skutečně vážným proviněním proti Boží vůli a Božímu zákonu.

4.13 Kategorický imperativ v prevenci dopingu

Je-li sportovec postaven před otázku, zda použít dopingu, anebo ne, může mu v jeho rozhodování pomoci Kantův kategorický imperativ. Jeho úvaha pak může být následující:¹⁸²

Nejdříve si uvědomí obě možnosti jednání, mezi kterými se má rozhodnout, tj. mezi sportováním a) bez dopingu, b) s dopingem. Následně se zeptá, které maximy jednání jsou v základu jednotlivých alternativ a dříve než se pro jednu rozhodne, nechá obě maximy projít „ohněm generalizace“, tj. uváží, co by se stalo, kdyby maximy byly povinné pro všechny:

- a) „*Pohrdej dopingem!*“ Maxima je mravní, neboť všichni by v boji o vítězství dopingem pohrdali.
- b) „*Používej doping, jinak nevyhraješ!*“ Kdyby tato maxima byla principem všeobecného zákonodárství, pak by to znamenalo, že by všichni v boji o vítězství dopovali. Maxima nemůže být mravní.

Je však nutno podotknout, že pokud sportovec úctu k mravním hodnotám nemá náležitě vyvinutou, pak ho ani toto uvažování v jeho rozhodnutí neovlivní.

„*Je dvakrát vítěz, kdo i sebe přemůže*“, aneb „*Bis vincit, qui se vincit in victoria*“ (Publilius Syrus, *Myšlenky*, B 21).¹⁸³

¹⁸² Srov. ANZENBACHER, A., *Úvod do etiky*, Zvon, Praha 1994, str.52-53.

¹⁸³ In: KUŤÁKOVÁ, E. a kol., *Moudrost věků*, Svoboda, Praha 1988, str.78

4.14 Pohrdání dopingem

Současný boj proti dopingům se realizuje téměř ve skrytosti. Nebýt dopingových skandálů, tak by sportovní veřejnost a diváci ani nevěděli, že nějaký boj proti dopingům ve sportu existuje. Dopující sportovec tak žije a trénuje mezi těmi, kteří dopingové praktiky schvalují, nikdo ho neodsuzuje. Prostředí na olympijských hrách, mistrovstvích světa nebo regionálních mistrovstvích je vždy příjemné, atmosféra je přátelská. Nikde se neobjevují žádné náznaky toho, že by se zde mohlo dít něco nečestného, že by se her nebo mistrovství účastnili také podvodníci.

Jedním z důvodů, proč se užívání dopingů ve sportu rozmáhá, je skutečnost, že na sportovce není vyvíjen dostatečný morální tlak ze strany sportovní veřejnosti, že doping není náležitě odsuzován, že se jím dostatečně nepohrdá. Dopující sportovci počítají s tím, že i v případě průkazu dopingů jeho užívání zaprou a svůj morální kredit neztratí.

Dopingový podvod není doposud posuzován stejně jako například podvod v obchodě, i když jeho finanční výtěžek může být větší. A přitom se dopující sportovec za podvodníka či zloděje rozhodně nepovažuje. Lze ho však obdivovat, když dosahuje svých úspěchů tímto způsobem?

Na vynikajících sportovcích oceňujeme jejich vytrvalost, bojovnost, trpělivost, cílevědomost. Jak se obdivované vlastnosti mění u těch, kteří používají doping, si ukážeme na kardinálních ctnostech:

- Prozíravost či moudrost pro sportovce znamená pečlivost, s jakou je celá jeho příprava zpracována. U dopujícího sportovce se však tato mravní zdatnost proměnila ve lstivost.
- Spravedlnost zahrnuje poctivost a také „fairness“, způsob chování, kterému se ještě v nedávné minulosti říkalo „sportovní“, tj. čestné. Dopující sportovec tedy nemůže být spravedlivý, neboť umenšuje druhému sportovci šanci zvítězit.
- Ani statečností neoplývají ti sportovci, kteří doping používají, neboť právě díky dopingům snadněji zvládají tréninkovou zátěž. Vzhledem k rychlejší regeneraci sil mohou totiž trénovat častěji a s vyšší intenzitou. O statečnosti takového sportovce, ve srovnání s těmi, kteří se vůči všem „těžkostem“ prosazují bez dopingů, pak v její plnosti nelze hovořit.

- Uměřenost neboli mírnost chybí každému dopujícím sportovci, který chce vyhrát „za každou cenu“ a nezohledňuje skutečnost, že sportovec, který doping neužívá, má na vítězství právo.

Jistě by bylo žádoucí, aby sportovní veřejnost takto na dopující sportovce nahlížela, aby zaregistrovala onu „proměnu“, která u nich nastala.

4.15 Sekundární prevence dopingu

Již jsme zmínili důvod, proč se výrazu „sekundární prevence dopingu“ prakticky neužívá. Svůj význam by však získal, kdybychom se na dopující sportovce nemuseli obracet přímo, ale měli možnost je oslovit jinak, tj. aniž bychom je z užívání dopingu obviňovali.

Ukázali jsme také, že dopingové kontroly může sportovec mnohokrát obelstít a případným sankcím se díky schopným právníkům vyhnout. Co však nikdy neošálí, je jeho vlastní svědomí.

Naskytá se tedy otázka, zda útok na špatné svědomí dopujícího sportovce může jeho další jednání ovlivnit.

Útok na špatné svědomí znovu oživí situace, kdy nyní již dopující sportovec otázku použití dopingu řešil. Proto se musí opět utvrzovat v tom, že vlastně nikoho nepodvádí, že je to pro něj jediná cesta, atd. Toto uvažování, byť i velice krátkodobé, nutně sportovci jeho „klid“ narušuje.

Vzhledem k tomu, že současný boj proti dopingu se děje spíše v zákulisí, bylo by vhodné jej dostat na jeviště sportovního dění, na stadiony, do sportovních areálů, hal, tělocvičen, plaveckých bazénů, fitness center, oddílů, klubů a během olympijských her také do olympijských vesnic. Tedy všude tam, kde se sportovci utkávají, kde trénují, kde se shromažďují. Do tohoto boje tak budou nutně zainteresováni i diváci.

Útok na špatné svědomí dopujících sportovců by měl být důsledný. Billboardy umístěné na sportovištích tak, aby je sportovci denně mnohokrát viděli, by mohly být účinným prostředkem tohoto útoku. Stejně jako jsme si zvykli na to, že v obchodech, na nádražích či v tramvajích jsme vybízeni, abychom si dávali pozor na své věci kvůli zlodějům, podobně bychom si zvykli i na různé billboardy, které by útočily na špatné svědomí sportovců a tak je upozorňovaly, že o jejich možné přítomnosti víme.

Nápisy typu „*Dopuješ-li, nemáš tady co dělat!*“ samozřejmě negativně ovlivní ty, kterých se týkají. Ztrácí svůj klid, pohodu, najednou je napadají „divné“ myšlenky.

Tyto nápisy se sportovců, kteří nedopují, nemohou nikterak dotknout. Naopak v nich budou mít podporu pro své poctivé zápolení, podporu pro fair-play. I diváci mohou mít z těchto billboardů dobrý pocit, neboť si uvědomí, že pořádající organizace soutěže se snaží učinit vše proto, aby se jí neúčastnili dopující sportovci. A možná si také ozřejmí, že „fairness“, čestnost, poctivost a slušnost do sportu a vůbec do života patří.

ZÁVĚR

Cílem diplomové práce bylo ukázat, zda aplikace křesťanských morálních hodnot může přispět ke zkvalitnění stávající prevence dopingů ve sportu, a jakými cestami to lze dokázat. Ke splnění tohoto úkolu bylo nutné se zabývat souvisejícími otázkami z oblasti sportu, medicíny, filosofické etiky, teologické antropologie, morální teologie a pedagogiky.

První kapitola nás uvádí do problematiky dopingů ve sportu. Věnujeme se jeho historii, definici dopingů, ukazujeme běžnou dopingovou praxi a jakými prostředky se proti ní v současné době bojuje.

V následující kapitole pojednáváme o mravní kvalitě jednání, o vnímání viny, o tom, jak jsou dopingové praktiky pocíťovány ve svědomí. Přesvědčujeme se, že dopingová praxe je dlouhodobým procesem, kdy dopující sportovec opakovaně a vědomě překračuje mravní zásady sportovního zápolení. Svědčí to nejen o jeho laxním svědomí, ale i o skutečnosti, že mravní vinu nepocíťuje.

V třetí kapitole ukazujeme na negativní průvodní jevy dopingů, zmiňujeme okolnosti, které mění charakter dopujícího sportovce. Takového „sportovce“ vidíme jako podvodníka, lháře a pokrytce. A nejen jeho, ale všechny, kteří se na dopingových praktikách podílejí. Negativní dopady dopingů v rovině etické považujeme za stejně závažné jako negativní dopady v oblasti zdravotní. Důležitá je i polemika s názory těch, kteří doping schvalují a usilují o jeho legalizaci.

Hlavní kapitola se zabývá prevencí dopingů ve sportu a možnostmi jejího zkvalitnění. Domníváme se, že v současnosti není kladen důraz na dlouhodobou výchovu dospívajících sportovců týkající se mravních hodnot, které je třeba ve sportu respektovat. Jsme přesvědčeni, že prevence dopingů začíná v hodinách tělesné výchovy, kdy tělovýchovný pedagog má po řadu let možnost své žáky nenásilnou formou vést k odmítavému postoji k dopingům. Do této výuky je vhodné zařazovat výchovu ve ctnostech, které se s úspěchem uplatňují ve sportu i mimo něj. Výchova svědomí má vysoce preventivní náboj a je všeobecnou zkušeností, že přináší hojné ovoce. V těchto snahách může být pedagogům nápomocný preventivní výchovný systém Dona Boska. A i když on sám se přirozeně problematikou dopingů nezabýval, lze jeho výchovný systém v prevenci dopingů použít. Křesťanské morální hodnoty totiž se zásadou fair-play velmi dobře korespondují a mohou tak být pro sportovce jistým vodítkem správného jednání. A přejeme-li si problém dopingů ve sportu

úspěšně řešit, musíme s dospívající mládeží hovořit o otázkách spojených s dopingem zcela otevřeně a podvody sportovců nazývat pravými jmény, označovat je tím, čím ve skutečnosti jsou. Uvědomujeme si, že odmítání dopingu musí být zakotveno v morálce a nikoliv aby bylo pouhým důsledkem zákazu, nařízení či strachu z dopadení.

Závěrem si lze jen přát, aby etické hodnoty doznaly ve sportu své renesance. Tyto hodnoty je totiž potřeba respektovat, pokud chceme, aby sport vůbec ještě sportem zůstal.

PŘEHLED POUŽITÉ LITERATURY

- AKVINSKÝ, T., *Theologická Summa*, edice KRYSTAL, Olomouc 1937-1940
- ALTSCHULLER, G., *Etika v lékařství ve svých vztazích k osobě Hippokratově a k filosofii pozdějších věků*, Praha 1930
- ANZENBACHER, A., *Úvod do etiky*, Zvon, Praha 1994
- BENEŠ, A., *Principy křesťanské morálky*, Krystal OP, Praha 1997
- Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona*, Zvon, Praha 1991
- BREZINKA, W., *Filozofické základy výchovy*, Zvon, Praha 1996
- COWAN, D., *Drug abuse*, in: HARRIES, M. et al., *Oxford Textbook of Sports Medicine*, Oxford University Press, New York 1994
- DE FIORES, S. a kol., *Slovník spirituality*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1999
- DELIGIANNIS, A., *Cardiac Side Effects of Anabolics*, in: PETERS, C. et al., *Biomedical Side Effects of Doping*, Sport und Buch Strauss, Köln 2001
- DE MERODE, A., *Introduction and Background*, in: CATLIN, D., *Doping*, International Olympic Committee, Lausanne 1999
- DE MERODE, A., *The development, objectives and activities of the IOC Medical Commission*, in: DIRIX, A. et al., *The Olympic Book of Sports Medicine*. Blackwell Scientific Publications, Oxford 1988
- DIRIX, A., *Narcotics*, in: DIRIX, A. et al., *The Olympic Book of Sports Medicine*. Blackwell Scientific Publications, Oxford 1988
- FONTANA, U., *Člověk a zasvěcení v duchu Dona Boska po sto letech od jeho smrti*, PORTÁL, Praha 1992
- Gaudium et Spes*, in: *Dokumenty II.vatikánského koncilu*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2002
- HAŠKOVCOVÁ, H., *Lékařská etika*, Galén, Praha 1994
- HORYNA, B. a kol., *Filosofický slovník*, nakl. Olomouc, Olomouc 1998
- HOULIHAN, B., *Dying to Win*, Council of Europe, Strasbourg, 1998
- JANOTOVÁ, H. a kol., *Profesní etika*, EUROLEX BOHEMIA, Praha 2005

- JELKMANN, W., *Beneficial and Adverse Effects of Erythropietin Therapy*, in: PETERS, C. et al., *Biomedical Side Effects of Doping*, Sport und Buch Strauss, Köln 2001
- JURÁK, P., *Doping a zdraví*, in: NEKOLA, J. a kol., *Doping a sport*, Olympia, Praha 2000
- KAŠPARŮ, M., *Základy pastorální psychiatrie pro zpovědníky*, Cesta, Brno 2002
- Katechismus katolické církve*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2001
- KNAPP, V., *Teorie práva*, C.H.Beck, Praha 1995
- KOŘENEK, J., *Lékařská etika*, TRITON, Praha 2004
- KUŤÁKOVÁ, E., MAREK, V., ZACHOVÁ, J., *Moudrost věků*, Svoboda, Praha 1988
- MERTA, M., *Infekce močových cest*, in: KLENER, P. a kol., *Vnitřní lékařství, IV.díl*, Karolinum, Praha 1999
- NEKOLA, J., *Doping v českých zemích a na Slovensku*, in: NEKOLA, J. a kol. *Doping a sport*, Olympia, Praha 2000
- NEKOLA, J., *Antidopingová politika*, in: NEKOLA, J. a kol., *Doping a sport*, Olympia, Praha 2004
- NEKOLA, J. *Doping v éře novodobých olympijských her*, in: NEKOLA, J. a kol., *Doping a sport*, Olympia, Praha 2000
- NEKOLA, J., *Nová éra dopingu ve sportu*, in: NEKOLA, J. a kol., *Doping a sport*, Olympia, Praha 2000
- NOVOTNÝ, J., *Mravnost a náboženství*, Biskupské knihtiskárny, Hradec Králové 1921
- Olympic Movement Anti-Doping Code*, International Olympic Committee, Lausanne 1999
- PESCHKE, K.-H., *Křesťanská etika*, Vyšehrad, Praha 2004
- ŘÍMAN, J. a kol., *Malá československá encyklopedie*, díl VI., Academia, Praha 1987
- SAMARANCH, J.A., *Excerpt*, in: JACKSON, R. et al., *Sport Medicine Manual*, International Olympic Committee, Lausanne 1990
- SKOBLÍK, J., *Přehled křesťanské etiky*. Karolinum, Praha 1997
- SLEPIČKA, P., *Prevence a její úloha v boji proti dopingu*, in: NEKOLA, J. a kol., *Doping a sport*, Olympia, Praha 2000

- SLEPIČKA, P., *Sport a podstata dopingu*, in: NEKOLA, J. a kol., *Doping a sport*, Olympia, Praha 2000
- Směrnice pro kontrolu a postih dopingu ve sportu v ČR*, ADV ČR, Praha, 2009
- Světový antidopingový kodex*, Olympia, Praha 2003
- ŠPRUNK, K., *Tomáš Akvinský o zákonech*, Krystal OP, Praha 2003
- TICHÝ, L., *Slovník novozákonní řečtiny*, Mgr. Jiří Burget, Olomouc 2001
- VONDRÁČEK, V., *Konání a jeho poruchy*, Univerzita Karlova, Avicenum, Praha 1986
- VOY, R., *Clinical aspects of the doping classes*, in: DIRIX, A. et al., *The Olympic Book of Sports Medicine*, Blackwell Scientific Publications, Oxford 1988
- WALTHER, H., *Proverbia sententiaeque medii aevi I.-VI.*, Göttingen 1963-9
- WEBER, H., *Všeobecná morální teologie*, Zvon, Vyšehrad, Praha 1998

RESUMÉ

Diplomová práce se zabývá problematikou boje proti dopingům ve vrcholovém sportu a možnostmi uplatnění křesťanských morálních hodnot v antidopingové prevenci. Úvodní část podává informaci o tom, jak je doping definován, jaké látky a metody dopingů jsou zakázány, seznamuje nás s historií dopingů, běžnou dopingovou praxí a jakým způsobem je boj proti dopingům v současnosti veden. Další část je věnována pohledu morální teologie na užívání dopingů, soustřeďuje se především na prožitek svědomí a vnímání viny. Je zmíněn pohled křesťanství na doping, zvláště poukazem na provinění vůči pátému, sedmému a osmému přikázání Desatera. Následně jsou uvedeny nejvýznamnější negativní průvodní jevy dopingů, zvláště v oblasti etické a zdravotní.

Hlavní část práce je zaměřena na prevenci dopingů, přičemž nejvíce prostoru je věnováno otázkám výchovy. O problému dopingů je nutno s dospívající mládeží hovořit zcela otevřeně, podvody sportovců nazývat pravými jmény, označovat je tím, čím ve skutečnosti jsou. Za důležitou část prevence považujeme výchovu svědomí a výchovu ve ctnostech. Není opomenut preventivní výchovný systém sv. Dona Boska, který může být v prevenci dopingů s úspěchem použit. Křesťanské morální hodnoty korespondují se zásadou fair-play a mohou tak být pro sportovce jistým vodítkem správného jednání.

Počet znaků: 130 009

SUMMARY

This diploma thesis deals with the problem of fight against doping in sport and with the possibility of application of Christian moral values in the antidoping prevention. The introductory part gives the information on definition of doping, on prohibited substances and methods, on history of doping, on current doping practice and on ways of the fight against doping nowadays. The next part is dedicated to the view of moral theology on the use of doping, it concentrates in particular on the experience of conscience and on the perception of guilt. From the Christian point of view the practice of doping is in contradiction with the Fifth, the Seventh and the Eighth Commandment of the Decalogue. There are mentioned the most important negative phenomena connected with doping, especially the health and moral consequences.

The main part of the thesis is focused on the prevention of doping, particularly on the area of education. The problem of doping should be discussed with adolescents very frankly. The cheating practices of athletes should be called by their names, they should be marked in a true way. The education of conscience and the education in virtues are considered as an important part of the prevention of doping. The preventive educational system of Don Bosco was not omitted and it was recommended as a successfully applicable contribution to the prevention of doping in sport. The Christian moral values correspond well with the principle of fair-play and this is why they can serve the athletes as a sure guideline for the correct behaviour.

ANNOTATION

Surname and name of author: JURÁK Pavel

Institution: Department of Pastoral Theology and Law Sciences,
Catholic Theological Faculty, Charles University in Prague

Title: Christian motivation for the prevention of doping in sport

Supervisor: Dr. Vojtěch Eliáš

Number of pages: 80

Number of bibliographical sources: 46

Keywords: sport
doping
prevention
christian ethics
conscience

This diploma thesis deals with the problem of fight against doping in sport and with the possibility of application of Christian moral values in the antidoping prevention. It gives the information on definition of doping, on current doping practice and on ways of the fight against doping nowadays. The view of moral theology on the use of doping concentrates on the experience of conscience and on the perception of guilt. There are mentioned the most important negative phenomena connected with doping. The main part of the thesis is focused on the prevention of doping, particularly on the area of education. The education of conscience and the education in virtues are considered as an important part of the prevention of doping. The preventive educational system of Don Bosco was recommended as a successfully applicable contribution to the prevention of doping in sport. The Christian moral values correspond with the principle of fair-play and this is why they can serve the athletes as a sure guideline for the correct behaviour.